

OBSERVATORUL

Revistă de orientare culturală

BCU Cluj / Central University Library Cluj

VIII-7-8

SEPTEMBRIE — OCTOMBRIE 1935

BUCUREȘTI

1 9 3 5

OBSERVATORUL

revistă de orientare culturală

CUPRINSUL:

Iosif Frolo : Pius Servien.

Buletin literar :

Myriam : Casa veche.

Mya Frolo : Pe catifea de clipe.
Parc în lună plină.
Cântecul vântului.

Dinu Măgură : Scrisoare.

Coriolan Gheție : Ion Slavici.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Buletin politic :

Dr. P. Gheorghiu : Originea falsei democrații,
a liberalismului și a su-
veranității zise a poporului.

Buletin artistic :

Luca della Robbia : Tiziano.

Buletin social :

X. X. X. : Organizarea corporativă.

Buletin bisericesc :

Iosif Frolo : Unitatea lui Cristos și a Bisericii.

Comemorări :

I. M. Arthur : Schopenhauer.

Pius Servien

Principes d'esthétique. Problèmes d'art et langage des sciences.

Boivin & Cie Editeurs. 5 rue Palatine
Paris (VI-e)

Este o nouă carte asupra căreia merită să reflectăm puțin, nu pentru simplul fapt că sub numele autorului Pius Servien, care a mai publicat în limba franceză o întreagă serie de lucrări bine primite cu acelaș subiect, se ascunde un nume curat românesc, dar fiindcă opera de față pune din nou în discuție o problemă literară de mare însemnătate, oferind soluții originale, ingenioase și cu multă însuflețire susținute.

Problema nu e nouă și totuși suntem siguri că și generațiile viitoare și-o vor mai pune din când în când: e vorba de a determina în mod științific judecata estetică.

Cunoscute sunt silințele pe care și le-au dat marii critici francezi din a doua jumătate a veacului trecut spre a găsi metoda științifică a criticei literare.

Sainte-Beuve, Taine, Brunetiére reprezintă linia crescândă a acestor eforturi.

Însă tocmai când Brunetiére publică energica sa diatribă în contra criticei impresioniste, tocmai în clipa când se credea că a sunat ceasul morții pentru ea zdrobită sub povara argumentării dogmatiştilor, ne aflăm în ajunul dispariției nu a impresioniştilor ci tocmai din contră a criticilor savanți și erudiți. După moartea timpurie a lui Brunetiére răpus de munca lui uriașă, cine era în stare să urce și mai sus prin lectură și mai vastă, prin știință și mai profundă, spre a continua în mod ascendent opera lui? Câmpul de luptă avea să rămână fatal în stăpânirea diletanților, care în loc de erudiție și cugetare adâncă se mărginesc a te distra, înzestrați fiind cu darul de a scrie câte o frază elegantă, de a emite din când în când o judecată justă și a găsi uneori vre-o expresie spirituală.

Dificultățile criticei obiective au servit totdeauna cauza partizanilor impresionismului, după cum din potrivă spiritele cu vastă cultură și obicinuite a-și controla și întemeia părerile au simțit repugnantă pentru diletantismul numai de suprafață al impresioniştilor și

nici nu s'au putut să se împace cu durata efemeră a judecăților subiective.

Di Pius Servien, deși foarte tânăr are o frumoasă și multilaterală cultură precum și o solidă judecată, ceea ce îi da curajul — am putea spune chiar îndrăzneala — de a încerca din nou lupta pentru triumful criticii obiective și a esteticei propriu zis științifice.

Spre a ajunge la un studiu cu adevărat științific al operelor de artă, spune Di Pius Servien, trebuie să ne ferim de greșala pe care n'au băgat de seamă să o evite nici criticii dogmatici cei mai iluștri din trecut și anume de a întrebuița fraze care să nu iasă din «limbajul științific» (*langage des sciences*).

Principiile de estetică ale D-lui P. Servien se bazează tocmai pe ceea ce am putea numi teoria limbajului științific.

În întregimea sa o limbă — limbajul total — cuprinde două genuri de fraze: lirice sau științifice, căci orice cugetare este prin natura sa ori lirică ori științifică. Cugetarea lirică este aceea care conține un ce subiectiv, cea științifică este cu totul obiectivă. Din cauza aceasta fraza limbajului liric n'are niciodată același înțeles pentru toată lumea.

Fiecare persoană prinde nenumărate nuanțe deosebite și nu ar fi cu puțință măcar de a verifica dacă două perioade îi dau un înțeles identic aceleiași fraze lirice. Fie de pildă versul lui Racine: „Et mon âme déjà sur mes lèvres errante...“ Asemenea fraze sunt intraductibile și ritmul care le caracterizează intransmisibil. Din potrivă cugetarea științifică poate todeauna găsi alta echivalentă și nu numai două, dar și o sută sau o mie de persoane, dacă o înțeleg, o înțeleg toate la fel. D. ex. O sferă este figura a cărei acțiuni e todeauna un cerc.

Indiferente ritmului, asemenea fraze pot fi traduse exact dintr'o limbă într'alta fără a câștiga sau a pierde vre-o nuanță și cine le înțelege, înțelege întocmai același lucru.

Important de reținut este că în cartea despre care vorbim se adâncește mult ideea aceasta fundamentală a deosebirii dintre limbajul liric și limbajul științific.

Figurile istorice sau metrica versului nu sunt caracteristicile exclusive ale limbajului liric, ca probă atâtea pasagii nu numai ritmate dar și versificate din opere ca „De rerum natura“ conțin fraze aparținând limbajului științific. La rândul ei fraza științifică nu are neapărată nevoie să fie adevărată, ci ajunge să poată fi înlocuită printr'alta echivalentă și înțeleasă de către mai multe persoane în același fel. D. ex: Soarele se învârtește în jurul pământului, sau: Toate păsările zboară. Nici o sumă de „licăriri și fosforescențe poetice“ strecurându-se în scrierile unor oameni de știință nu le răpesc caracterul științific, căci se disting imediat propozițiile științifice cu care îmbogățesc aportul științific prin opera lor de cele lirice intercalate,

care nu „constitue pietrele edificiului, ci numai o privire care îl mângâie un moment“.

Dacă spațiul ne-ar permite am cita cu plăcere exemple (care ar înfrumuseța și articolul nostru) deasemenea „fosforescențe poetice“ din chiar cartea d-lui Pius Servien.

Limbajul științific este deci un limbaj limitat; cuvântul întrebuințat rămâne desbrăcat de orice alt înțeles ce l-ar putea avea, spre a nu-l păstra decât pe acela pentru care în mod unic este destinat; de aceea fraza exprimată în limbajul științific oferă constant tuturor posibilitatea de a se înțelege absolut cu desăvârșire asupra înțelesului ei și este todeauna convertibilă prin alta echivalentă. Bunoară orice definiție este echivalentul noțiunii definite și orice teoremă nu este altceva decât constatarea că două fraze sunt echivalente.

A fortiori într'o propoziție în limbaj științific poți înlocui orice cuvânt printr'altul despre care s'a convenit să aibă acelaș înțeles, ceace în limbajul liric nu este cu puțință. D. ex: pot înlocui fără a schimba nici cea mai mică nuanță de înțeles cuvântul „*părinți*“ prin acela de „*ascendenți imediați*“ în fraza următoare din domeniul dreptului civil: «Părinții au prioritate față de bunici la moștenirea copiilor». Cu totul altfel s'ar întâmpla dacă în loc de *părinți* am spune *ascendenți imediați* în poezia lui Eminescu:

*Și era una la părinți
Frumoasă în toate cele..*

Pornind dela deosebirea fundamentală dintre limbajul liric și limbajul științific, Dl P. Servien formulează condiția pe care cu stricteță trebuie să o împlinească estetica dacă vrea să aibă cu adevărat caracterul de știință.

Insistența autorului asupra aprofundării deosebirii dintre limbajul liric și cel științific este necesară fiindcă estetica are ca obiect tocmai cele scrise în limbajul liric și într'aceasta constă marea dificultate — pe care n'au știut să o evite nici marii critici dogmatici — a esteticianului de a se feri de judecăți în limbajul liric având a face la tot pasul cu fraze exprimate în limbajul liric.

Estetica ocupându-se cu „*frumosul*“ se întâlnește mereu în cale cu verbul „*a plăcea*“, cuvânt eminent liric. Ce este de obicei judecata estetică decât «o afirmare lirică» decât altoirea asupra unor fraze aparținând limbajului liric — opera judecată — a unei a doua serie de fraze aparținând limbajului liric — judecata însăși?

Criticii impresionști de altminteri nu s'au mărginit la a recunoaște că critica lor este scrisă în limbaj liric, cum ar spune D-l Servien, dar s'au și fălit cu aceasta și chiar au mers până la afirmarea că orice critică este la ultima analiză subiectivă și că nimeni nu poate eși din eul lui.

Modul după care au procedat adversarii impresioniştilor îi găseşte Dl P. Servien insuficient spre a merita denumirea de ştiinţific, căci, spune D-sa, nu este decât o împestrişare de fraze în limbajul ştiinţific cu fraze ale limbajului liric. În zadar aplici principiul lui Brunetiére de a întrebuiţa *metode* ştiinţifice la studiul operelor de artă, dacă apoi amesteci într'una frazele limbajului ştiinţific cu ale limbajului liric. Ce sens are bunăoară „*évolution des genres*“? Imprumutând istoriei literare îmbrăcămintele biologiei nu vei ajunge la rezultate mai bune decât Spinoza îmbrăcând etica în hainele geometriei, căci nu se poate defini un gen literar cum defineşti un gen animal şi în ciu a termenilor ştiinţifici de care te serveşti rămâi tot în domeniul frazelor cu limbaj liric.

Limbajul ştiinţific este todeauna universal şi nu conţine niciodată „*imperative*“, cum sunt preceptele estetice ale criticilor dogmatici. Căci nu poţi erija în reguli *generale* nici cele mai juste şi mai obiective judecăţi estetice, pentrucă sunt extrase numai din observaţia trecutului, care chiar observat în întregimea lui nu reprezintă decât o parte infimă a posibilului şi de aceea, în practică, cele mai bune sfaturi au avut efectul de a ţine în loc atâte talente care n'au îndrăznit să iasă din dogmele lui Aristot sau ale lui Boileau.

Precum se poate vedea din cea mai sumară expunere a operei D-lui Servien, acuitatea D-sale este remarcabilă în a găsi defectele predecesorilor. Critica justă a dogmaştilor, cărora le recunoaşte meritul atâtor observaţii cu caracter general, imputându-le numai deformarea acestor observaţii spre a scoate din ele dogme şi coduri, este cea mai bună dovadă.

Rămâne să vedem dacă partea constructivă a esteticei D-lui P. Servien duce la rezultate pozitive importante. Căci este caracteristica inovatorilor de a desprinde bine lipsurile predecesorilor, după cum în politică poziţia este admirabilă în a da în vileag păcatele guvernului, însă rare ori se dovedesc egal de dibaci în a construi şi a solizi în realizările lor.

Modul preconizat de Dl P. Servien pentruca esteticianul să evite „limbajul liric“ şi să întrebuiţeze în realitate «limbajul ştiinţific» este următorul: mai întâi trebuie observat că fraza oricărei opere aparţinând limbajului liric prezintă două aspecte: a) *aspectul sonor* şi b) *aspectul sens*, căci o silabă este un semn sau element de semn. Scoţând o silabă dintr'o frază, avem todeauna a face cu o unitate sonoră înzestrată cu intensitate, durată, timbru şi înălţime. Prin urmare orice frază lirică din punctul de vedere al sonorităţii poate fi studiată în fraze aparţinând limbajului ştiinţific: de aici *ştiinţa ritmurilor*. Apoi spre a studia fraza lirică din punctul de vedere al sensului — acesta este miezul problemei — cine vrea să procedeze ştiinţificeşte se va feri de a judeca el însuşi opera artistică, altfel ar cădea fatal în limbajul liric. Va căuta deci la început

un singur, apoi mai mulți *electori*, adică persoane capabile de a alege — cât mai subiectiv atât mai bine — dintr'un număr de opere de artă pe cele de valoare după aprecierea lor, iar el se va mărgini de a deveni *observatorul* acestor electori și de a nota în fraze, aparținând exclusiv limbajului științific cum și ce rezultă din alegerile lor.

Această estetică se va defini deci: *«Observația științifică a alegerilor lirice»* sau și mai explicit: *„Studiul în limbaj științific al alegerilor și clasificărilor din domeniul limbajului liric“*.

Îl vom duce de exemplu pe electorul nostru într'un salon de pictură sau îl vom pune să citească mai multe poezii și îi vom cere să se pronunțe asupra tablourilor sau poeziilor. Iar noi, — observatorul — evident nu vom ține seamă de motivele — deoarece aparțin limbajului liric — electorului în alegerea lui, ci numai vom pune deoparte tablourile sau poeziile pe care le-a găsit bune și într'altă parte pe cele judecate fără valoare și apoi vom căuta dacă și ce caractere exprimabile în limbajul științific sunt comune operelor judecate bune, căci „rolul observatorului este de a substitui un cuvânt care exprimă anumite însușiri ansamblul operațiilor prin mijlocul cărora se pot recunoaște aceste însușiri“.

Nu face nimic dacă la început notele comune *tuturor* obiectelor alese se întâlnesc și la multe dintre cele nealese, ajunge să nu se găsească la *toate* cele nealese.

Căci continuând cercetările și înmulțind numărul electorilor vom găsi caractere comune tuturor obiectelor alese mereu mai rare la cele ne alese, apropiindu-ne în progres ilimitat spre ideal, adică aflarea unor caractere comune tuturor operelor alese care să nu se găsească la absolut niciuna din cele nealese. Atunci vom putea rezolva problema estetică, a cărei formulare sub forma cea mai simplă sună astfel: *dacă la un total n de obiecte separate de către electori în două categorii adăogăm un obiect în plus, să știm, prin mijloace exprimabile în limbajul științific, în care din cele două categorii electorii îl vor așeza.*

Acest progres ilimitat vecinic deschis cercetărilor, acest ce câștigat, definiuiv câștigat și care nu poate scădea, ci numai crește, este dovada că ne aflăm pe adevărata cale a științei.

Având astfel înaintea ochilor în modul cel mai succint principiile D-lui P. Servien pentru fondarea unei estetici riguros științifice, fie-ne îngăduite câteva reflecții.

Scindarea problemei estetice în „côtè sonorè“ și „côtè-sens“ și constatarea că toate operele literare de valoare (fie în versuri fie în proză) au un anumit ritm ne oferă un câmp important de observații accesibile «limbajului științific» cu rezultate pozitive, riguros științifice, îmbelșugate. Succesul lucrărilor D-lui P. Servien asupra ritmurilor vine să întărească judecata noastră.

Alt merit deosebit al D-lui P. Servien este de a nu se fi măr-ginit la constatarea că ritmul este condiția indispensabilă a operelor în limbajul liric ale marilor scriitori, ci de a fi scos în relief și subliniat cu insistență că de aici nu rezultă și contrarul, anume că prezența ritmului este garanție că avem în fața noastră o operă în limbajul liric, întrucât limbajul științific nu exclude ritmul, ci îi rămâne indiferent. Astfel că oricât am studia ritmurile operelor de valoare, prezența acestor ritmuri la o nouă operă nu este încă semn că va fi operă de valoare, nici măcar că vom avea a face cu o operă aparținând limbajului liric. Mai mult încă: oricâte ritmuri vom fi aflat în capodoperele de până acum, suntem încă departe de a cunoaște toate ritmurile posibile ale unor eventuale capodopere viitoare și prin urmare nici în privința ritmurilor nu putem formula precepte și coduri poetice.

Prudența de a nu striga victorie la primul succes și de a nu generaliza adevăruri de detaliu dovedește spiritul cu adevărat științific al D-lui P. Servien și cultura D-sale serioasă iar pentru că știem multe își dă bine seamă că nu știe totul. Deși lucrul s'ar părea dela sine înțeles, realitatea ne arată că este rar, chiar foarte rar ca, după ce ai dat în vileag greșelile altora, să nu le comiți tu însuși la prima ocazie. Dl P. Servien care cu atâta vervă și spirit îi combate pe dogmaticii că „exploatează cu prea multă indiscreție mica lor picătură de obiectivitate, încât fac dintr'însa șo adevărată otravă pentru studiile literare“, nu greșește și D-sa, ca „un oarecare Aristot“ erijându-și modestele rezultate obținute într'un sistem științific complet sistematizat.

Dar, după lauda cuvenită modestiei și scrupulozității științifice a D-lui P. Servien, trebuie să punem și întrebarea: ieși-va oare mult profit din principiile teoretice ale D-sale, când miezul problemei estetice nu este studiul lui „*côté-sonorè*“ al operelor poetice, ci studiul lui „*côté-sens*“ tocmai acela unde rezultatele sunt mult mai reduse decât în știința «ritmurilor».

Când vom fi făcut - și este important de subliniat acest viitor, deoarece nu va fi așa de ușoară în practica observarea științifică a alegerilor lirice găsind și dispunând de niște electori conform cu toate cerințele, necesare de altminteri; ale d-lui P. Servien — o îndelungată și vastă observare științifică de alegeri lirice, vom fi pășit pe cale bună, adică pe o cale cu adevărat științifică, însă în acelaș timp vom fi pășit spre un ideal imposibil de atins în practică, acela de a fi desprins note aparținând *tuturor* operelor judecate bune de către electori și *nici uneia* din cele judecate rele de către ei.

Căci idealul acesta, necesar de atins pentru a construi o adevărată știință, n'ar putea fi ajuns în cazul cel mai bun decât pentru operele din trecut care nu reprezintă — repetăm acum noi obiecția

D-lui P. Servien — decăt un număr infim faţă de cele posibile. Apoi, chiar pentru operele până acum existente, este *în practică* — după părerea noastră — de neatins, fiindcă nu putem înmulţi la infinit numărul electorilor şi nici fi siguri că n'am omis tocmai un elector dintre cei mai preţioşi, având un temperament liric de seamă şi deci nu putem şti ce verdicte am fi obţinut dela cei neconsultaţi.

Intr'o formulă algebrică este uşor să pui n sau $n+1$ de artă şi electori, dar în practică ce înseamnă n electori sau n opere de artă?

În fine cine are putinţa să ne asigure că, dacă am termina prin a găsi formula ideală a notelor comune tuturor operelor alese de către toţi electorii importanţi şi neafându-se nici una din ele la nici una din operele nealese, acest ultim substrat, comun şi exclusiv, obţinut printr'o limitată eliminare succesivă, nu este zero sau foarte aproape de zero? Cu alte cuvinte nu riscăm prea mult ca abia la sfârşitul sfârşitului să constatăm că problema era insolubilă, cel puţin pe calea parcursă?

Putem spune deci că dacă teoriticeşie Dl P. Servien evită greşelile în care au căzut marii dogmatici ai trecutului când au voit să întemeieze critica ştiinţifică, în practică n'are așa de mulţi sorţi să fie mai fericit decăt ei.

Iată până atunci nu trebuie uitat că cu Sainte-Beuve, Taine şi Brunetiére, înainte de a fi formulat metoda lui «tel arbre, tel fruit», sau a «rasei, mediului şi momentului», sau a «evoluţiei genurilor», făcuseră multe şi mari studii de încercare, formularea metodei nefiind decăt o sistematizare a lucrărilor trecute, urmată de o minunată aplicare a ei.

Căt despre un Boileau sau Aristot nu dorim celor care astăzi vorbesc ironic despre ei, decăt să se mai discute după atâte secole de acum în colo câte au trecut dela Boileau sau dela Aristot până la ei şi în privinţa lor ceeace se mai discută şi azi despre Boileau sau Aristot, dacă au avut sau nu dreptate, ce şi cât a rămas definitiv câştigat prin ei şi dacă orizonturile lor şi vederile lor estetice au fost prea limitate.

Revenind la cartea D-lui P. Servien este cert că o critică serioasă oricăt de severă ar fi, îi va admite cel puţin verdictul: «În magius etiam voluisse sat est».

A urmări azi o critică ştiinţifică este semn de curaj şi este în acelaş timp a face un mare serviciu artei: am putea adaogă şi societăţii. Numai critica ştiinţifică prin autoritatea obiectivităţii şi a judecăţii sale temeinice poate juca rolul de a înălţa nivelul literaturii contemporane şi literatura noastră în deosebi simte această nevoie.

Pe de altă parte numai o astfel de critică merită încrederea onestităţii şi a imparţialităţii.

Criticul impresionist nu oferă garanţie că laudă sau blamează

sincer, fără interese bănești sau de altă natură. Nici măcar n'ai siguranța dacă a citit opera despre care scrie!

În cazul cel mai bun vei admira talentul lui de a scrie și atât. Niciodată nu va fi prudent să crezi ca opera judecată este conformă judecății lui, după cum dacă întâlnești în drum o doamnă extrem de elegantă și artistic colorată îi vei putea lăuda cel mult eleganța, dar ar fi riscat să te pronunți favorabil asupra inteligenței și onestității sale. De multe ori, mai ales la critică, podoabele prea căutate ale formei n'au alt scop decât să mascheze lipsurile fondului.

Afară de aceasta sistemul critic chiar dacă este greșit este în orice caz sistem și cunoașterea sistematică a unei literaturi îți dă posibilitatea unei vederi da ansamblu imediată, unită și cu o înțelegere a întregului, ceea ce și fără alt folos ajunge ca recompensă a efortului făcut și ca superioritate asupra dezordinei impresioniste oricât de frumoasă ar fi aparența ei.

Iosif Frollo.

Buletin literar.

Casa veche.

(Cap. I.)

Fericit e cine are în mintea lui, amintirea oraşului natal, foarte artistic, foarte vechi! Aducerea lui aminte e complexă şi bizară! se confundă fără să rupă armonia, cu toată intelectualitatea lui de mai târziu. Viaţa Milanezului, chiar dacă soarta îl duce pentru totdeauna în America de Sud, va fi îngrămadită în jurul Duom-ului — va dori în nostalgia lui să-l revadă şi în ultimile lui clipe, s'ar simţi adus cu sufletul gata să sboare din trup, tot acolo.

Nu ştiu dacă aş dori vre-odată să mă întorc la casa veche. E pentru mine numai un punct de la care m'am înălţat pe aripa gândului, ruptă de tot de ea; m'am hrănit cu imagini dispartate, împărţite în lumea întreagă şi am început să mă construiesc alta cu totul când ea dispărea, se năruia, firesc în vechiul Bucureşti al copilăriei mele. Cine se naşte la Oxford, de exemplu, acelaş, medievalul Oxford cu lacurile lui, cetăţile Universitare, copacii hieraldici, va purta în veci pecetia lui pe suflet, va fi oriunde s'ar duce, tot ce ar face, cel de la Oxford. Eu nu pot fi, aşa cum sunt acum, cea din casa veche. Ea nu avu nimic definitiv, era menită să dispară, a dispărut din primii ani ai plecării mele, din ea numai eram a ei deloc. Nu mi-a lăsat urmă pe suflet şi totuşi când trec pe străzile unde casele cubiste se înmulţesc, unde satul lui Bucur îşi pune mantie grea de piatră pe umăr, mă întorc la căsuţa unchiului meu Hagiu, în care am venit aşa de mică, încât când mă duceam la poartă, după ce parcă străbăteam un pustiu ca să ajung dela casă şi voiam să prind în şorţul alb cu dantelă pâinea ce răzând, brutarul din căruţă, se făcea că mi-o lasă, mi se părea că sunt chemată să îndeplinesc un rol peste puterile mele. Această absurdă impre-

sie mi-a rămas de atunci și m'a făcut de atâtea ori să renunț în fața unui gest prea pronunțat al vieții, ca și cum orice aș fi vrut să apuc, ar fi fost peste puterile mele mereu. Casa veche n'a rămas în sufletul meu statornică, s'a năruit, cu salcia plină de bureți la poartă, cu salcâmul mare din mijlocul curții, cu grădina prinsă toată într'o boltă de tămăioasă și cu aceea iarbă parfumată care, când primăvara era în aer, tot în șorțul alb o strângeam și îmi plăcea s'o numesc poala Maicii Domnului. Eram un copil simplu crescut în voia Domnului, cu ochi care se mirau mereu dar care nu așteptau nimic, senini, fermecați de minunile sfinților ce Hagica mi le spunea seara. Totul mi-se părea minunat în orizontul meu îngust, cu care eram mulțumită. Când ieșeam la poartă, viața imensă ce mă întâmpina de pe drum, mi se părea ca o lumină prea tare isbindu-mă în ochi de se închidea pupila speriată și mă refugiam în poala Maicii Domnului, de uitam de mine în siguranța grădini până când adormeam cu capul pe un mușuroi de furnici. Hagica avea nouzeci de ani, eu nu mergeam încă la școală, două suflete unite în singurătate, în casa veche. Ea întoarsă spre Erusalimul ei, de amintirile căruia era împodobită odaia. Cutii cu mărgelile colorate în fel de fesuri, cruciulițe de sîdef, pe gaura căroră numai cu un ochi, vedeam, mi se părea că văd toată cetatea lui Isus. Eu în umbră îmi depănam zilele, așa de bine adaptată, în atâta cald-protector, din curte, în grădină, de la salcâm la salcie, de la salcie la poala Maicii Domnului. Era pentru mine, în casa veche, viața un somn fericit, cu vise multe, din care nu aș fi dorit să mă deștept niciodată. Și când am plecat la școală deodată brusc internă, cu atâta lume în jurul meu, dintr'o viață absolut în alta, mi-a murit deodată amintirea toată din casa veche. Nu mai era nimic să o susție. Viața a început alta în văzduh, fără nici un punct de sprijin, încolțită ca o sămânță căzută pe acoperiș de casă străină. Când după anim'am întors acolo ea se năruise, în locul ei se ridica o casă mare, dar am priceput de ce eu nu am «trecut», nu pot să rămân în trecut, nu pot să-mi creez amintiri. Ca Peter Schlemil, eu mi-am pierdut razimul, și sunt în viață și voi fi mereu un fulg dus de vânturi, dus de ici colo și până când?

Tata gigea.

Boala doar, deschidea misterios câteodată poarta, pătrundea negură de ceață prin ferestrele bine închise iarna, sărea inger negru cu picioare fire de gândac prin pereți

înfăşuraţi în scoarţe şi se culca alături de mine, năluca cu coarne şi buze de sânge, mă învăluia, mă strângea într'o pânză de fer. După ce Hagica mă îngrijea cu ierburi uscate, din cutii magice, sau chema pe baba Tudora, ce venea grasă şi rumenă de undeva, de departe, un drum pe care-l visam adesea, prăvălit pe o coastă pierdută în case mărunte. Il văzusem numai odată, când? Poate foarte mică, de mână cu Hagica, poate niciodată! Şi când nici tresătura ei ce mi se părea o boală şi mai grozavă nu îşi avea rostul. Hagica scrisese lui tata gigea. Ce misterioase mi se părusese aceste scrisori! Venea unchiul Nae (De ce îi ziceam așa?) dascăl la biserică şi compunea scrisoarea după discutarea lungă afectuoasă' parcă scuzându-se de acest neprevăzut deranj ce ar fi vrut să-i se ierte dacă ar fi fost cu putinţă şi scrisoarea pleca întâi în buzunarul ca un sac al paltonului, în ritmul bastonului ce bătea pietrele curţi pe poarta fermecată, în lume alineat. După vre-o săptămână se oprea un cupeu la poartă se scobora un domn cu joben şi un parfum discret de lume fină, de altfel de lume intra în odaie cu el. Ingerul negru cu picioare fire de gândac, întotdeauna se scula de lângă mine sbura pe fereastră în albastreala zilei şi sănătatea mă chema iar afară. Şi acum, decăteori văd un cupeu — şi sunt așa de rare — pentru mine parcă numai într'un singur loc trebuie să se oprească şi pe fereastra lui numai un cap ar trebui să fie cu trăsăturile ce le-am uitat de tot, dar cu joben în felul schiţelor de acum, desenate în câteva linii — —, iar din satenul capitonat, mai ales parfumul acela de lume fină, altul decât miroasele mele rustice din grădină, îl simt, mi-a rămas în nări, mă obsedează cupeul doctorului S. Apariţia şi dispariţia lui fură nultă vreme singura mea legătură cu ceea ce era să fie apoi viaţa mea a doua. Hagica îmi vorbea adesea, cu aceeaş evlavie cu care îmi povestea minunea copilului singur pe lume care cerea pâine Maici Domnului în biserică şi pâinile se coborau din mâinile împreunate ale Madonei pe copilul Isus, de un domn, o fiinţă supranaturală plin de toate darurile vieţii, dar nu îndrăznea niciodată să mă întărească în gândul că ar putea fi al meu. Era el cu ce hotăra stăpânul pentru mine inaccesibil şi minunat — tata gigea. Odată când m'am întors din grădină, l'am găsit lângă Hagica şi în lumea minunilor mele nu m'am mirat de loc. Eu eram acuma eroul unei poveşti. M'a luat în braţe şi barba lui de fân cosit mi-a, mângăiat caer de mătase obrajii. M'a luat cu el de mână, am ieşit pe poartă m'a suit în trăsură, am intrat într'o pră-

vălie ce mi s'a părut o caretă de cristal. Pe urmă îmbrăcată în mătase de sus până jos am deschis iar poarta domeniului meu. Am adormit obosită mai greu ca totdeauna. A doua zi rochia de mătase pusă la dulap până când iar a venit tata gigea, eu iar singură cu Hăgica și viața mea — el nicăieri.

Desigur am visat până când povestea se repeta iar simplă în lumea mea minunată și fără să-mi scoată niciun semn de întrebare. Odată m'a luat pe genunchi și m'a învățat greerul și furnica. Când a dispărut, eu atât l'am spus până l'am uitat și iar îmi aduceam aminte câte o vorbă și o puneam alături de alta până ce făcea melodia. Când am reconstituit poezia am repetat-o de atâtea ori și triumfătoare altădată i-am spus-o. Ce puțin l'am priceput atunci! Mi-a rămas doar ochii lui mari spre mine și pe urmă vorbele tainice: — Minunat lucru, dar tu ai să fi poet oare în viață?

Dece tocmai de atunci a trecut, atâta vreme până să se întoarcă, atâta vreme! Aproape uitasem minunea aparițiilor lui... Când deodată, veni, mă luă, trecui la o școală internă. Târziu... târziu cu el la braț pe Calea Victoriei, ne întâlnirăm cu un domn bătrân decorat fin la butoniera hainei, tot cu eleganța copilăriei mele.

— Dragă Doctore S.!

— Aceasta-i fetița din casa veche?

— Da.

— Nu era păcat să moară dragă S. ?..

(urmare)

Miriam.

Pe catifea de dipe.

*O brumă, un nor, o părere,
fluturi albi pe cerul de seară,
gânduri cosând violet o tăcere,
pe aeriană pânză de vară.*

*Vântul beteală blondă se scaldă
pe joc de umbre pironite în lene..
Lac de lumină, în inima caldă,
desenuri de amintiri pe gene.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*„Encore un instant de bonheur“ carte lăsată
în desnădejde, mâini ce se frâng..
Mă chemi? Unde ești? Indepărtată
resfrântă imagine'n ochi care plâng.*

Parc în lună plină.

*Pe lac luna, pomii își pleacă brațele toate,
să-și prindă podoaba din apele moarte.*

*Incremenit tablou... In zarea de fire
ce plouă'n argint romantic iubire.*

*Ofelia cântă cu brațe de lună
și râde... Sub frunte privirea nebună*

*păianjen de farmec o prinde pe ape
stătute, de vraja lucirii din pleoape.*

*Pe drumul mai alb decât albul de înger,
pe drumul mai nins decât drumul în ger,*

*Cortegii de umbre... In dans se înfășoară
shakespeariana noapte de vară.*

Cântecul vântului.

*Vânt, catifea de aripi rătăcitoare,
Vânt, ce te urci pe vârfuri amețitoare,
Vânt, poveste venită din început de vis,
Vânt, scară de aur spre cerul deschis!*

*Odihna din lună cu râsul din soare,
în sbucium de valuri pe țărm de mare,
le prinzi în orchestra cântărilor toate,
le luneci pe unde de haos, în moarte.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Le schimbi în miresme de voci dispărute,
la via durere, aduci dureri mute,
norocului mic de clipă ce trece
aduci desnădejdea fiorului rece.*

*Înfășuri puterea chemării în noapte
mângăi cu svonuri de pasări în șoapte,
aduci armonii, de frunte te-anini,
când înflorește cununa de spini.*

Mia Frollo.

Scrisoare

...Eu nu mai îndrăsnesc să merg la Halmăjd. S'ar deștepta în mine copilăria cu răs de porțelan și printre bălăriile acelea crescute jără noimă nu mi-ași putea purta sufletul rănit. Acolo, știi tu, lângă divanul acela bătrân am rostit întâiași dată, temător, înfiorat, un «Tatăl nostru» învățat dela bunici îndurători ca un cântec de Paraclis. Și'n pieptul acelei sălcii plângătoare, care învelia sub pledul coroanei ei fântâna și poarta și nisipul jocurilor albe, ne rezemam adesea gândurile; iar pe marginea fântânii ne iscodeam veștile din suflet... Eu nu mă mai duc singur la Halmăjd și totuși gândul meu se retrage mereu acolo, unde mi-a încolțit prietenia fetiței cu ochii melancolici și totuși, cu zâmbetul crescut pe buze. Eu nu mă mai duc la Halmăjd singur, căci m'ar tixi înăbușitor și m'ar sgâria dureros amintirile și pe cărarea îngustă a cimitirului cu crucile schilodite și morminte desbrăcate de flori, eu nu mă mai duc..

La Halmăjd am putea doar merge, toți, ca la o troiță de închinare...

Dinu Măgură.

Ion Slavici

10 ani dela moartea lui

Povestea Ardealului e tristă și jilavă încă, cu ocări dese, cu restriște și bejenii. Ardealul — orfan nimerit la un stăpân puțin înduioșat — își ascundea specificul, patimile și datinile în misera plebs contribuens, în țărani: „singura rațiune de existență a neamului nostru sub ocrotirea politică dușmană“. (Mustul care fierbe, Oct. Goga, pag. 248). Prin acești țărani am traversat românismul dealungul încercărilor de transfigurare. Țărănismul nu mai îngăduia păsuire. Literatura trebuia să fie troiță de întremare. Orientarea spre vaerul, spre vuietul de doruri și dureri a săvârșit-o Ion Slavici.

Născut la 1848, în Șiria, cursul secundar îl face la Arad, Timișoara și Satu-Mare. Student în Drept la Budapesta, activează în tribunalul românismului de atunci, în societatea „Petru Maior“. La Viena întemeiază, împrietenit cu Eminescu, „România Jună“, iar în 1884 făurește „Tribuna“ dela Sibiu — organul Part. Național — de unde pornește timp de două decenii îndrumarea culturală înnoită, cu tentativa de a smulge din taințele unor suflete viguroase și încălcite, realism rustic. Aduce cu el viața „mizerabililor“, trăinicia țăranului Ardelean, nu în imnuri de slavă, ci așa cum sunt ei, cu necazuri și bucurii, cu dragostele și pacostele lor.

Slavici a înțeles că, „adevărata viață cu răul ei de patimi se deapănă acolo sub tavanul de grinzi al căsuțelor dela țară“ (Oct. Goga, rev. Transilvania nr. 5-6 pag. 673). Acolo, în colibe, în morile, în satele ascunse de păduri, împrăștiate prin vâlcele, creșteau alte drame, altfel de scaeți, alte dureri și bucurii. A cules sguduiri tragice, umor senin, atitudine înduioșătoare, fatalitate asupritoare, graiu românesc plastic ca măestrelle priveliști. Dascălul Clăiță — icoana învățătorului — Huțu nedesrădăcinatul, Budulea Tai-chii, Popa Tanda, Vatra Părăsită, Moara cu noroc etc., oameni răvășiți, suflete înăcrite, țărani în joc și plâns..crâm-

pee care te adulmecă, pagini doinite din trecutul și specificul nostru : structura Ardealului.

Luptătorul Slavici n'a fost cruțat de temniță. Intre timp se grăbea unitatea politică a României îmbucătățită. Pe Ion Slavici nu-l turmenta bucuria plinirii vremii, continua rectiliniu să creadă în izbânda prognosticurilor lui Aurel C. Popoviciu. N'a ascultat de glasul ceasului : trebuia să îndure soarta unui heimatlos ; el țăranul Ioan Slavici care avea deviza spintecătoare ca un fulger în amurgul vremurilor alui A. Mureșanu : „Uniți-vă în cuget, uniți-vă în simțiri“, flamura „României June“. Neam de țăran nu vă inciudați de greșeala lui, s'a cheltuit nestăpânit pentru noi. L'am acoperit prea de vreme cu lespeda uitării : în opera lui svonește trecutul Ardealului purtat de țărani.

Coriolan Gheție.

Buletin politic

Origina falsei democrații, a liberalismului și a suve- ranității zise a poporului.

Am arătat la numărul precedent deosebirile, cari există între ambele suveranități. Întrebarea care se pune este în mod firesc aceasta: De unde doctrina suveranității poporului își trage origina. Care este originea liberalismului? Și care este instituțiunea care luptă pentru realizarea lor?

Răspunsul la această întrebare este: Originea liberalismului descătușător al omului de sub orice autoritate spirituală și temporală precum și originea suveranității zise naționale, care promovează pe cel dintâiu trebuiește căutată în următoarele cauze: De o parte slăbirea credinței și relaxarea disciplinelor ei, ale secolului al XVIII, pe de altă parte în extinderea diferitelor curente materialiste, ateiste deiste, naturaliste, cari astfel au putut prinde mai ușor. Au continuat deci să slăbească credința și să surpe autoritatea spirituală și prin aceasta și pe cea temporală: Lucrările enciclopediștilor, necredința lui Voltaire, ideile lui Rousseau asupra stărei naturale și a religiunii asemenea naturale a omului. Contractul său social, în sfârșit societatea secretă a Francmasoneriei, care se înjghebase în Franța la 1725, și care este contra-bisericii prin excelență, Napoleon Bonaparte, membru Rose-Croix, susținut de masonerie și propagator al ideilor masono-liberale în toată Europa, mai târziu Carbonarii în Italia, cărvunarii în Moldova și pașoptiștii în Muntenia. (Vezi o descriere amănunțită a secolului al XVIII, în Franța, în „La révolution Française a lui Pierre Gaxotte, Cap. III“. Aceasta pentru Continent. Originea liberalismului în Anglia e mai veche.

Franc-Masoneria ¹⁾ este o societate secretă (prin urmare ilicită) de origine judaică și protestantă și un instrument de guvernământ,

---

¹⁾ Asupra originei, mijloacelor și scopului Francmasoneriei trimetem la lucrarea recentă a lui Corneliu Zasloți: Francmasoneria, I, 1935, editura D. M. Lugoj, Strada Caransebeșului 2.

urmărind pe baza învățăturilor și practicelor sale secrete, ocultiste, purcese direct din Kaballa ²⁾ iudaică și a spiritului său de revoltă, descătușarea, eliberarea omului și a omenirii întregi de sub autoritatea divină și disciplinele creștinești precum și de sub autoritatea temporală și disciplinile dreptului natural, pentru a pune în loc cultul naturalist al omului, cultul rațiunii, și o autoritate umană, zisă a Națiunii, pretinsă ca atare, care să permită toate libertățile spiritului și a pasiunilor omului descătușat și urmărind prin aceasta înstăpânirea lui Israel asupra popoarelor (ceiace în termeni tehnici masoni se cheamă reclădirea templului lui Solomon) precum și înființarea unei republici universale atee.

Explicația este ușoară. Fiii lui Israel corup, exploatează și stăpânesc pasiunile omului descătușat, „fiindcă cea ce te biruiește (pasiunea) aceia te stăpânește“ (Petru, II, 2, 19). Iar ei sunt domnii pasiunilor descătușate.

«Intr'o societate apostată, Jidovul, trebuie să domnească», a zis un scriitor judeu convertit, Paul Leowengard, în «La splendeur catholique». Pag. 232.

Apoi iată ce ne spune un cunoscător de o competență excepțională a masoneriei, Jean Bidegain, care în decurs de patru ani a asistat în calitate de secretar, la toate ședințele secrete ale Marelui-Orient Francez: «Franc-Masoneria care este incontestabil de origine evreiască, este pentru israeliți un instrument de acțiune și de luptă, de care se servesc în mod secret jidovii — atât de remarcabili prin instinctul lor de dominație și prin știința lor de a guverna — au creiat franc-masoneria, ca să înroleze într'ânsa oameni, cari *neaparținând neamului lor* se angajează totuși să-i ajute în faptele lor, să colaboreze cu ei la *stabilirea domniei lui Israel printre oameni*“.

(Citat de Corneliu Zasloți în „Francmasoneria, I, pag. 52, referindu-se la lucrarea lui J. Bidegain: Le Grand-Orient de France, Paris, 1905, pag. 186). Cartea lui Zasloți trebuie să fie în mâinile oricărui creștin conștient de menirea sa.

La 1855 doctorul Weise scria: «Masoneria este o instituțiune jidovească a cărei istorie, datorințe, cuvinte de întâlnire, explicațiuni sunt jidovești dela început până la sfârșit». (Dr. Isac Weise „The Iraëlit“, din 3 April, 1855).

„Este sigur, că chiar la leagănul însuși al franc-masoneriei s'au aflat jidovi kabaliști, așa cum o dovedesc unele rituri conservate“. (Bernard Lazare, — L'antisemitisme, p. 339).

«In urmărirea scopului masonic este vorba nu atât de o luptă pentru interesele omenirii, ci de o luptă pentru interesele și dominațiunea Judaismului» scria masonul german Findel (Die Juden als

²⁾ Prin caballa se înlegeau doctrinele esoterice, teoretice și practice ale judaismului și este rezervată numai pentru discipolii aleși și capabili de a o înțelege și pătrunde. (C. Zasloți, Franc-masoneria, p. 26).

Freimaurer, 1901, câte-și trele citațiuni în Zasloți, op. cit. pag. 57—58^{o/0}).

Masoneria poartă o ură de moarte lui Dumnezeu și bisericii sale.

„Să nu uităm, că suntem contra-biserica“ s'a autodefinit Masoneria la congresul regional masonic din Belfort, din 1911.

Masonul Sicard de Plauzoles:

„Morala noastră este fără Dumnezeu. Lucrările noastre sunt determinate de două necesități primitive fundamentale, foamea și apetitul sexual“. (Convent du Grant-Orient de France, 1895, p. 94).

Fr. Lafargue, la Bruxeles, 1866:

„Războiu lui Dumnezeu, ură lui Dumnezeu“.

M. Viviani:

«Lupta între biserică și francmasonerie este o luptă pe viață și pe moarte, fără milă și fără iertare».

M. Charbonnier:

„Templul masonic trebuie să înlocuiască biserica“.

M. Viger:

«Francmasoneria este un instrument de luptă în contra asociațiilor religioase». — (Citațiuni din C. Zasloți op. cit.).

„Cine nu este pentru Mine este în contra Mea“ a spus Christos.

„Cavalerii Cados (denumire israelită ce înseamnă sfânt, membrii de gradul 30), par ca niște înalți trădători plini de ură, cari s'au conjurat la răsturnarea prinților și a papalității“. (Maçonnerie pratique, Paris 1885, I 290-371, citată în Wetzer und Welter Kirchenlexikon, pag. 1974, Zweite Auflage, 1886).

«Candidatul mason jură superiorilor săi masonici «ascultare complectă», «credință până la moarte», se obligă sub prestare de jurământ să îndeplinească poruncile lor și „cu armele în mână“, să răspândească ideile liberale «prin toate mijloacele disponibile», să asigure cu o neodihnită osteneală, fraților săi participarea cea mai complectă la exercițiul legalei suveranități a poporului să calce în picioare „coroana regală“ ca semn de tiranie iresponsabilă și țara papală ca «semn de mândrie încrezută și înșelăciune» pentru a subjuga pe oameni prin „frică, abrutizare și superstițiune“, pe fideli aliați ai despotismului (Ibidem, pag. 358 365, K-lexicon.).

Masoneria este știința omului prin excelență a spus Joseph de Maistre, în sensul, că exclude adevărurile credinței relevate, exclude supraomenescul, supranaturalul, menținându-se numai la purul omenesc și la naturalism. Ceiace „practic, în spirit deist, este egal cu negarea a tot ce este supra-omenesc, cu emancipățiunea de sub toată credința revelațiunii și în consecință cu înlăturarea principiului autorității însăși“. Căci dacă nu se va admite, decât punctul de vedere pur omenesc, atunci se va înlătura și origina

supraomenească și cu aceasta consacrațiunea mai înaltă a puterii în Stat.

Autoritatea este atunci (în spirit liberal) numai organ al voinței poporului (ex : Art. 33 din Constituție: Toate puterile în Stat emană dela națiune,¹⁾ (în al cărui mandat se exercită puterea publică care poate fi oricând retrasă de mandat». (Gruber S. I. Liberalismus, în Kirchenlexicon, 1891, vol. VII pag. 1916). Iată explicațiunea originii suveranității poporului a principiului falsei democrații.

Această autoritate însă descătușată de acea divină și naturală, promovează în contra disciplinelor lor libertatea conștiinței și pasiunilor umane, exaltând în cel mai înalt egoistul individualist al omului. De aci libertățile legalizate în constituțiune, libertăți opuse ordinii și autorității divine și naturale : Art. 5, 8 al. II, 28, 29 din Constituție, mai jos citate. Fiecare libertate atacă o instituțiune de drept divin sau natural. Libertatea conștiinței atacă autoritatea credinței revelate.

Libertatea muncii atacă existența organizațiunii naturale a profesiei, corporația,²⁾ lăsând pe indivizi prada celui mai tare, înființând grozăvia legii de armă, lupta de clasă a celor mai slabi, organizați în syndicate în contra patronilor capitaliști adică socialismul, comunismul. Cine profită după această stare? Fiii lui Israel și finanța lor internațională. Este posibil a pune în cumpănă finanța națională teritorială cu finanța lor internațională și cu spiritul lor de corupere? Sigur, că nu.

Apologia liberalismului a făcut-o Apostolul Petru în Epistola II, 2, 19 :

«Ei (vrășmașii ordinii legale) le făgăduiesc *libertate*, în timp ce ei însăși sunt robii stricăciunii, fiindcă ceiace te biruiește, aceia te stăpânește».

Dar Apostolul Petru face în schimb apologia adevăratei libertăți, când scrie în aceeași epistolă, II, 2 : «Trăiți ca oameni liberi, dar nu ca și cum ați avea libertatea drept acoperământ al vicleniei, ci ca robi ai lui Dumnezeu».

Aceasta ese adevărata libertate.

«Dela 1717 francmasoneria poate fi arătată ca principalul și premergătorul luptător al liberalismului pe terenul religios și politic. Ea își propune să șteargă deosebiriile cari separă omenirea, așa dar deosebiriile de naștere, de religiune, de stare socială, de naționalitate, prin accentuarea „purului uman“. (Gruber, op. cit.) «Humanitatea universală». «Libertatea», „Egalitatea“, „Fraternitatea“, întregii omeniri a fost propovăduită sistematic de ea. „A înlăturat orice fel de deosebire între oameni, zice ofițerul marelui Orient, Clavel,

¹⁾ Nota noastră. ²⁾ Vezi la buletinul social : Reorganizarea Corporației.

aceasta este marea operă întreprinsă de masonerie“. (Histoire pitoresque de la Franc-maconnerie, p. 23). Să înlăturăm orice deosebire de ramuri, de credință, de concepție de viață, de patrie... să facem din toată omenirea o familie, se spune într'alt loc. (Citațiuni din Alfred Rozenberg, Die Spur des Juden im Wandel der Zeiten, Deutscher Volksverlag Muenchen, 1920, pag. 89). Apoi egalizarea proprietăților (Vezi Zasloți op. cit. pag. 131). Art. 8, al. II din constituție:

«Toți Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie sunt egali înaintea legii. Numai ei vor putea fi funcționari publici..»

Art. 5: Românii, fără deosebire de origine etnică, de limbă sau de religie (v: art. 8, al. II de mai sus, 28, 39) se bucură de libertatea conștiinței, de libertatea presei, de libertatea întrunirilor de libertatea de asociații și de toate libertățile și drepturile stabilite prin legi“. De libertatea muncii (art. 21).

Teoria masonică umanitaristă a egalității, face abstracție de deosebirile naturale, cari deosebesc pe oameni în mijlocul unei Națiuni și de deosebirile dintre națiuni. Nu ia în considerație selecțiunea naturală, privilegiile drepte recunoscute de dreptul roman, existența necesară a unor elite. Un popor are valoare numai prin elitele ele. De elitele naturale și naționale trebuie să fie condus. Egalitatea perfectă distruge elitele naționale și prin aceasta poporul este lăsat la conducerea oarbă a elitelor judeo-masonice.

Consecința? Ne-o descrie un mason. „Un frate mai înalt, scrise către altul (Rubius): Totul se supune nivoului, sub care vrem să coborâm omenirea. Noi sperăm să descompunem, pentru a putea stăpâni... Dar mă tem, că am mers prea departe, în timp ce eu contempul personalitățile agenților noștrii, încep să mă tem, să nu mai pot stăvilii furtuna conspiratoare crescândă... Noi am răpit poporului credința religioasă, cea monarhică, cuviința și familia sa, și acum, când auzim sunetul de departe, tremurăm, fiindcă grozăvia ar putea să ne înghită. Noi am dezbrăcat poporul dreptat dreptat de orice simțământ onorabil, va fi fără milă... Lumea este îndreptată la limanul democrației și pentru mine dela un timp se numește democrația mereu demagogie... (Crétineau-Joly: L'Eglise romaine en face de la Révolution, citat de Rosemberg, op. cit. pag. 96).

Așadar, masoneria nu urmează numai distrugerea credinței, ci și a dreptului natural, expresie a ordinii naturale în Stat în corporațiuni și familie, dreptul natural, făcând una cu credința.

„Ori despre dreptul natural Masoneria spune: „Dreptul necris trebuie desființat“. (Zasloți, p. 1934).

Principiile liberale nefiind conforme dreptului natural, au trebuit anume să fie legitimate prin constituții și să se întemeieze pe forța

puterei executive pentru a fi aplicate. Vezi Buletinul intern dela No. precedent.

Ca creștini recunoaștem numai o suveranitate, aceea a lui Dumnezeu și respingem orice altă suveranitate „pur umană“, după distincțiunea făcută la buletinul intern din no. precedent și nu trebuie să îngăduim pe mai departe o constituție liberală—masono—judaică.

Cristos trebuie să fie suveranul nostru, al familiei și al cetății.

Trebuie să luptăm contra revoluției și contra revoluției de sus în jos legiferată și astfel permanentizată, care se cheamă *constituțiune* liberală. Austria și-a dat și ea o *constituțiune*, care însă este de drept natural. (Vezi buletin intern No. Prec.). Transformarea radicală trebuie să înceapă însă cu noi înșine.

Este firesc ca principiile de descătușare a pasiunilor de tot felul ale omului de sub conducerea disciplinelor divine și naturale să fi adus, lupta de clase, somajul și criza, falimentul omenirii moderne. „Această criză, nu este altceva decât criza democrației“. (Pietro Gorgolini, *Le Fascisme*, traducere de Jacques Bainville).

O întrebare care se pune este aceea, care cere explicarea faptului cum sa făcut, că mai toate constituțiunile moderne au adoptat principiile masonice?

„*Mazzini* lămurește ca un principiu al său, ca orânduielile de Stat, să trebuiască să fie așa lovite, încât revoluțiunile să fie create prin însăși autoritatea de Stat“. (la Rosemberg. op. cit. pag. 95). Și constituțiunile moderne au fost create de masonerie în Statele de baștină.

In Franța. Se știe, că revoluția franceză, care a culminat cu Declarația drepturilor *omului* a fost pregătită de francmasonerie și este cunoscută participarea la prepararea ei. Declarația drepturilor *omului* formă preambulul Const, 1791.

„La conventul din Wilhelmsbad din 1781, reprezentantul martiniștilor francezi expuse la o cerere rezultatele congresului: „Nu o să vă împărtășesc secretele, pe cari le aduc, dar ceiace cred, să vă pot spune, este că se ațâță o conjurație, încât o să le fie greu religiunii și stăpânirea să nu cadă“. (Lémann: *L'Entrée des Israélites dans la société française*, pag. 353, citat de a. Rosemberg. op. cit. pag. 90). Aceste cuvinte fuseseră rostite cu opt ani înainte de îndeplinire.

La 1875 se mai află încă o mare consfătuire la Paris, unde printre alți mai cu seamă Cagliostro (Jidovul Joseph Balsamo, întemeietorul „Sistemului egiptean“ jucă un rol ce iese din comun. Aci fusese hotărâtă definitiv revoluția franceză. La 1787 avea Cagliostri obrăznicia să întocmească un Manifest către poporul francez, și să-i prezică toate evenimentele mai târziu întâmplătoare: Căderea Bastiliei, Căderea Monarhiei, introducerea cultului Rațiunii.

Activitatea a fost mânăată febril, cunoscutele parole au fost

date, țărani și muncitori (adaog pierde-vară și netrebnici, les badands, bandiți, vezi: *Les secrets dela Bastille de Frank Funck-Brentano*) câștigați ca soldați, ca zi de răscurare fu fixată 14 Iulie 1789. Atunci fuseseră închise lojile și frații s'au dus la Primărie și adunările revoluționare. (a. Rosemberg, op. cit. pag. 91). Un document extraordinar de interesant asupra puterilor acestei epoci ne-a rămas dela fostul ministru de externe prusian, Oraf Haugwitz într'un memorial din anul 1822.

"Prin contele Stolberg și Dr. Mumser, prietenii mei, am fost primit eu însăși în capitlu... eram chemat să preiau conducerea superioară a unei părți al adunărilor prusiene, poloneze și rusești ale Ordinului. Masoneria era împărțită în două părți. Una căuta piatra înțelepciunii, se ocupa cu alchimia... Altfel era cu partea a doua, al cărui cap extern (văzut ?) era Haupt Prinz Friederich von Braunschweig. In plină ceartă între ele, cădeau amândouă de acord asupra unei chestiuni: Tronurile în posesiunea lor și monarhii administratorii lor. Mie înu-mi mai rămăsese nimic altceva, decât să mă retrag cu strălucire, sau să-i merg drumul meu. Am câștigat cea mai puternică convingere, că aceia ce începu în anul 1788, revoluțiunea franceză, uciderea regelui, era deja pusă la cale prin relațiuni". (Verbindungen). (Idem, op. cit pag. 91).

La Tour du Pin, mare sociolog creștin scrisese în "Aphorismes la 1889: „Liberalismul are de principal agent francmasoneria, care-și face glorie de a-i profesa și de a-i urmări stăpânirea". (La croix, 1934).

In Belgia. „Sub inspirațiunea Marelui-Orient, se deschidea la Bruxelles la 15 Aprilie 1841, prima societate politică liberală sub numele de „Aliance" și sub președinția D-lui Defacqz, care trebuia să asume anul viitor înalta și importanta demnitate de Mare-Maestru al franc-masoneriei în locuirea baronului de Strassart.

După ceiace spune Lartigue in *Précis historique de la Loge des Amis Philantropes*, această fundațiune fusese necesară pentru a evita ca Logea să nu se ocupe direct de luptele electorale și de formațiunea listelor.

Acest fel de a lucra se numește în limbajiu logelor, exteriorizațiunea acțiunii masonice..

Contele Goblet d'Alviella avusese cuvântul just și adevărat, când într'o ținere a Marelui Orient din Belgia din 29 Iunie 1884, el spunea; „Congresul liberal dela 1864, care a dat partidului un program încă incomplet realizat, fusese pregătit prin lucrările noastre și erau masoni, care erau în capul său".

Este astfel demonstrat că în originea sa, în organizațiunea sa, în programul său, partidul liberal este opera francmasoneriei, al cărui instrument de propagandă și unealtă de execuție în lumea profană a fost și a rămas.

Francmasoneria ocupă întotdeauna căile și demnitățile impor-

tante ale asociațiunilor liberale, ea le dictează *alegerea candidaților la funcțiunile electorale și altele cum și le readucei întotdeauna la punctul esențial al programului original*: „Francmasoneria declară sontele Goblet d'Alviella în discursul, din care am dat deja un extract, francmasoneria vrea războiu și un războiu pe moarte în contra acestei Biserici, care pretinde la dominațiunea universală a sufletelor“. (La revue catholique des idées et des faits, No. 43, 1925, Buxelles).

In Țările Românești. „Încă depe la începutul veacului al nousprezecelea își făcuse aparițiunea în *Moldova* un partid al „Cărvunariilor“ care lucra mai departe în sensul reformelor pornind mișcarea democratică și în fruntea căroră erau mai mulți boieri, dintre cari cel cu mai multă influență Marele Vornic Iordache Drăghici autorul proiectului provizoriu de constituțiune dela 1822, pe care l'a tipărit răposatul Xenopol și care după expresia acestuia conținea cea dintâiu manifestare politică a cugetărei liberale. Toate normele de drept constituțional «drepturile omului» se găsesc acolo.

Grija lucrurilor Țării se dă în seama unei adunări care să voteze legile... „legiure după care puterea cărmuirii și a împlinirii să fie singură în mâna Domnului împreună cu sfatul obștesc“. (Iorga, istoricul Constituțiunei Românești, conferință rostită la Fundația Carol 1922). Principiile Parlamentului existau deci în proiect.

„Boierii mici însumând ceiace s'a numit partida novatorilor sau mai târziu șleahța cărvunariilor, aristocrația le mai zicea și în bătae de joc «ciocoi». Există un document doveditor, că Novatorii admiteau principiul alcătuirii legilor în adunări deliberative și că păcatul fundamental înțelegeau să și-l deie în acest chip. Mihail Sturza în 1823 raportează guvernului Rus :

„Domnul (Ioniță Sandu Sturza) a dat o ordonanță prin care autoriză pe Cărvunari să se adune și să voteze asupra unei *Constituțiuni*, pe care au redijat-o anul trecut“. Mihail Sturza consideră cărbunari, chiar pe toți boierii Voevodului Cărbunar într'o scrisoare către Minciaki dela sfârșitul anului 1824 spune : „Domnul a ridicat la cinci sute numărul novatorilor“, lucru, ce pare însă exagerat în parte. Iar scordarea de numeroase caftane de către Ioniță-Vodă era o tactică politică pentru anihilarea protipendadei, era deci firesc ca cei mai mulți boierii să fi fost atinși de carvonarism“. (D. V. Barnovschi, Originile democrației Române «Cărvunarii», Constituția Moldovei dela 1822).

In Italia. „Încă din timpul lui Piu al VII-lea, francmasoneria pătrunsese în Statele bisericeii, precum și în restul Italiei. Ea forma o societate ocultă care își afișa ca scop unificarea Italiei. Membrii săi se numiră carbonari, pentru că se comparau cu cărbunarii, cari lucrează în singurătățile Abruzzilor. Ei își luară emblemele dela acești smeriți muncitori, după cum francmasonii le imprumutase dela zidari.

În loc de loji ei aveau colibe și vendite. Un tribunal special judeca pe trădători și rareori vinovații scăpau dela moarte. Papa Piu al VII-lea publică o bulă în contra francmasonilor, care reîncepuseră isprăvile lor în Italia sub numele de carbonari. (Paulescu Sinagoga și Biserica față de pacificarea omenirii, pag. 139, 129 și 149).

Domnul Barnovschi emite diferite ipoteze asupra cărbunarii în Moldova. „Poate, că tocmai pentru că vor fi avut obiceiul de a intruni desigur în ascuns și poate chiar în codrii pentru a discuta reforme sociale își vor fi atras acea poreclă occidentală — Dar poate că erau cu adevărat carbonari și focul dela 1828 mistuind capitala Moldovei să fi distrus și vre-o subterană în formă riunghiulară, cu catedra Marelui Ales și ornată cu simbolurile societății secrete mondiale, căreia să fi fost afiliați și ei. Poate cărbunarii în adevărați cărbunari lucrau cu cea mai mare discreție păstrând prin jurământ taina activității lor“. (Ibidem).

In Principatul Munteniei. „În toamna anului 1843 alături de o societate literară ca și pe lângă cea filarmonică era o societate politică secretă. Aceasta era „Frăția“, ai cărui întemeetori erau N. Bălcescu, I. Ghica și Tell. Erau după modelul carbonarilor, inițiați formați în grupuri de zece sub un șef și Statutele le păstra I. Ghica apoi Bălcescu. Deviza societății, care va fi și aceea a revoluției dela 1848 era „Dreptate, Frăție“. Bălcescu socoate această societate ca *acea ce a pregătit și produs revoluția dela 1848*. Aiurea el amintește dela 1843 începuse lucrarea pregătitoare a revoluției, deci în acest an întemeierea Frăției. (P. P. Panaitescu. Contribuții la o biografie a lui Nicolaie Bălcescu, 1924 pag. 28).

În Martie 1848 Bălcescu se întoarce spre țară împreună cu A. C. Goleșcu.

Se știa că revoluția noastră avusese legături cu guvernul provizoriu Francez. E probabil, că prima legătură s'a făcut prin Bălcescu și A. Goleșcu.

În această privință un isvor neașteptat ne dă știri interesante. Sunt memoriile căpitanului Cristofi publicate în broșură la Craiova 1897. Ele sunt destul de bine informate asupra evenimentelor dela 1848, ca unul ce făcea parte din societatea secretă «Frăția». Iată ce spune sub data 15 Aprilie 1848 care este apropiată de sosirea lui Bălcescu la București: «După revoluțiunea dela Paris la 24 Februarie 1848, Lamartin (sic) a trimis în țară pe Nicu Bălcescu și Alexandru G. Goleșcu, cari au debarcat la Islax pe Dunăre...» (Idem, p. 68).

Dacă ne gândim însă că rezultatul acesteia este scopul legi divine, care e «Dreptate, frăție» deviza revoluției dela 1848 și că deci era o religiozitate revoluționară în sens liberal. Este influența curentului în frunte cu Laménais, care tocmai atunci strălucea

în Franța. Cred că o manifestare similară care trebuie atribuită aceleași influențe, este spiritul profetic și religios ce se vede, în unele din scrierile lui Eliade. (Idem, pag. 155).

Aceste sunt originile liberalismului, a falșei democrații în Apus ca și la noi.

Dr. G. P. Gheorghiu.

Buletin artistic

Tiziano.

Vaporetto pornind dela piazzale Roma, gară nouă de automobile, făcute de Venezieni, din îndemnul lui Mussolini, grandioasă, americană, internațională; pentru ca numai decât să pornească pe Canal-grande, și să intre în misterul Veneției de totdeauna, se oprește după puține stații, la «*Stan Stoe*» numit din vara aceasta, «*Cà Pesaro*», unde doi carabinieri, ca două statui setencesche, pare că-ți arată drumul. Numai decât, după câțiva pași, pe străduța ca un salon, cu ziduri drepte între palate, ești în fața expoziției lui Tiziano la Cà Pesaro. Curiozitatea primă, în așteptarea gustării unui moment de artă complexă, desăvârșită, adunată din toate muzeele Europei occidentale, este aceea de a pătrunde într'un palat, ce privit din vaporetto, când mergi dealungul canalului Grande, îi vezi doar fațada, de cele mai multe ori ermetic închisă, și cu persienele lăsate. Aceasta îți arată mai întâi, curtea interioară, în felul roman, cu fântâna la mijloc, puține ierburi, puține flori, ce abia îndrăznesc să iasă din piatră... apoi ușa mare, sculptată îndelung, de mâna celor ce aveau multă vreme de dat artii.

Viața specială a lui te prinde, de cât încep să sui monumentală scară de marmură: Pe un perete la intrare, un portret: „*Giuseppe la Masa, conspiratore e soldato, al grande ideale dell'unità della patria, 1879-1881*”, ne duce deadreptul în vremea lui Mazzini, Garibaldi, contele Cavour... Vremea când se conspira contra Austriei și se pregătea unitatea Italiei vremea pe care noi creștinii ne place să o privim oglindită în viața de sfânt a lui don Bosco, a cărei apariție tocmai atunci pe lume, a fost pentru ca să descopere puterea veșnică a bisericei, într'o vreme când fără spiritul ei, conspiratorii voiau să lucreze. Două lucruri cari se făceau paralel, în planul divin, corecta don Bosco... Pe Giuseppe la Masa, desigur tot din entuziasm patriotic, îl luă adevărata stăpână a palatului, nobila ducesă, Felicità Bevilacqua, iar apoi ca un punct firesc la moartea lor, îl dădură Italiei.

Gânduri multe se înodau în jurul vieții palatului, dar toate sunt

uitate, când din salon în salon te afli numai în tovărășia lui Tiziano. Intreaga Veneție, cu culorile ei, cu viața de lagună, adevărata Veneție, pusă, în esența ei, de mâna lui Tiziano, te prinde. Când obosit, te oprești la fereastra deschisă și te uiți pe canal, uiți de Veneția turiștilor, ce fac din ea un nedrept muzeu și numai știi... o cobori de pe pânze pe lagună, sau laguna o mai pui tu odată cu ochii, pe pânză. Cortina trecutului se dă la o parte și iluzia închipuirii îți arată peste timp și spațiu, pe Riva degli Schiavoni, pe cei doi prieteni Aretino și Tiziano, stând de vorbă, privind viața venețiană, unul culegând modelele vii, ce le va pune în teatrul său, cu dialoguri prinse după natură; celălalt muindu și penelul adânc în albastrul cerului, în verdele lagunei, în roșul catifelelor în cari era drapată Venețiana care trecea...

Când Tiziano își ajunsese toată gloria lui, ce în felul ei, era tot atât de întinsă, ca și cea a contimporanului Carol Quintul, deși acel Carol al V-lea, care dela 1530, nu va voi ca alții să-i facă portretul, decât Tiziano, și-l onoră cu titlul de conte, cu premii, privilegii și pensuni, deși la 1445 Paul al III-lea Farneze îl voia la Vatican, după ce Michel-Angelo atât îl lăudase pe „*Danae*“... Tiziano face portretul papii și singur și cu nepoții lui și la Congresul principilor, îl face pe Carol Quintul pe cal, pe urmă în gloria lui întinsă, mai pictează pe acel Filip al II-lea, cu înfățișarea austeră, în haina neagră, severă de catifea spaniolă (și nimeni nu știa să dea catifelarea catifelei ca Tiziano). În vremea aceea spun... Tiziano nu știa cum să se întoarcă la Veneția lui, unde trăia ca un rege, în «*Cà Birri*», aproape fără să mai iasă, liber în grădinele lui splendide pe lagună, cu privirea spre Dolomiți, care din Veneția se văd vaporasi în departe, dar dându-i un cadru firesc, căci Veneția mai mult ca oricare oraș al lor este fata plâsmuită din culorile lor și Tiziano pictorul ei, s'a născut acolo, în inima munților și de acolo și-a adus culorile pe paletă, pentru a o pune autentică și vie, pe aproape toate pânzele lui.

Intr'o seară de vară, când apusul cădea pe stânca roșie a Dolomiților, am pornit din Cortina spre satul mai jos de râul Ampezzo, «*Campo basso*» unde se născu Tiziano din mamă localnică, țărancă din părțile acelea «*Cadine*», cum le place să-și zică cu mândrie.. Tot o țărancă ca mama lui, îmi arată locul, căci casa caracteristică împodobită chiar de mâna lui, fusese distrusă de bombe germane, iar în locul ei era acum o vilă modernă închiriată. Aș fi zis că nimic nu mi-l construiește, dacă pe când mă întorceam în seara violetă, nu aș fi văzut în fața mea muntele *Antelao*, cu forme grațioase, rămas doar el cu soarele tot, zăpadă albă lucind tare, în razele vii și nu aș fi văzut deodată albul tizianesc, atât de al lui numai, și pe care îndelung își va fi adâncit ochiul său de copil pictor... Acel alb care-i place să-l puie deodată surprinzător în tablourile sale. Avem

panoul dela intrarea în «Academia»: *Prezentarea în templul a fetei Maria, maica Domnului*: Fetița e îmbrăcată în albastru, își ține rochia cu o mână, urcă singură treptele, despărțită în maiestatea ei de ceilalți, vii Venețieni de pe stradă. O primesc trei preoți ce par că sunt trei consilieri ducali...

Dar într'un colț al templului, formă de palat venețian lovit de lagună, vânzătorul de ouă și de păsări tăiate și trântite la pământ, are fața bronzată, drapată toată în alb.. Ah, minunatul alb — și albe sunt și oule, în coșul de paie împletit, cu acoperișul dat așa de real, într'o parte, un alb viu, pe care bate soarele, care reușește să fie culoare, deși ar părea negarea oricărei culori, albul iepurașului de casă, din celebra lui „*Madona con coniglio*“.

... Toată nevinovăția fecioarei resfrântă în albul imaculat al iepurului, ca un puf de nea și totuși mai consistent și pe care irezistibil îți vine să pui mâna.

Cât de mult îi plăcea albul lui Tiziano se vede din marele tablou din biserica Frari, pus la altarul principal „*Asumpțiunea*“.

Este unul din tablourile sale cele mai suave. Образul de carne frumoasă al Mariei, trup — floare — este spiritualizat mult față de cunoscutele sale Venețieni: „Frumoasa“ Flora, unde avem fulgerarea trupului pe cămașa albă, figuri ajunse în culmea de frumusețe pe care poate să o dea pământul singur, dar numai cât poate da pământul, aci trupul pare că și-ar fi găsit și el viața eternă a sufletului e trupul după judecata din urmă.

Chipul este mic, privirea fixă către cerul de care este atrasă și unde o primește Dumnezeu Creatorul. Jos apostolii, cu brațe întinse ca să o mai simtă încă și unde domină violent roșul, culoarea bucuriei și puterii de viață frenetică. Este un contrast între cerul gigantesc, în felul lui Michel-Angelo conceput și pământul, pe lagună, în apus, căci în spatele apostolilor se întinde infinitatea apelor, în apusul care incendiază norii ce abia pot acoperi albastrul transant al cerului făcând scară către Empireul unde este atrasă Maria. Ei bine printre apostoli, figura din stânga tabloului, despărțit de ceilalți, oarecum, este chiar portretul său îmbrăcat singur în albul de zăpadă de pe Antelas.

În altă seară, tot înspre apus, am pornit mai departe, spre lacul Ghedina, prin păduri de larix, rudă cu bradul, dar cât mai viu, cât mai fină frunza, cât mai armonioasă vibrarea în vânt. Păduri atât de dese pe Dolomiți și unde ochiul — paletă a lui Tiziano desigur că și-au cules rezerva de verde, pentru tablourile de mai târziu. Ajuns la râu... Râul curge, are un baraj, curge mai departe și stânca prin care trece capătă atâtea nuanțe de cer și pădure, în jocuri de ape, ce mereu o scaldă și o preface ciudat, ajunge la un albastru intens cu reflexe roșietice, pete din stânca violent de roșie caracteristică Dolomiilor. Lacul format limpede, de-i lucesc la

fund pietrele albe, deși destul de adânc și unde se reflectă frunzele de larix, combinate cu albastrul italian al cerului, îi dă un verde complex, viu ca și albul, ca și albastrul, ca și roșul ce numai lui Tiziano, în tablourile lui, aparține.

Când Tiziano era încă copil, fu luat de tatăl său, om însemnat în partea locului, legat de conții de Tirol, mereu când în luptă, când vasali Veneției și atunci liberi, de bună voie primind superioritatea ei, Signor Vecellio îl luă deci pe Tiziano și-l duse la „*Piesè di Cadore*“ tot în Dolomiți (Se născuse la 1477), iar la nouă ani este trimis la Veneția să învețe arta. De atunci de Veneția fu legat și amintirea Veneției toată frământată de Renaștere, am trăit-o câteva ore în Cà Pesano.

Vasari, prietenul lui, ne arată în cartea sa cu viața pictorilor, cum lucra Tiziano : Nu se gândea mai întâi la desen și nu de desen era preocupat, ci numai de culoare. Incepea cu o atmosferă densă și morbidă de culori, arunca culori în massă, din care ghiceai apariția figurilor, îl lasă apoi să se usuze la soare, pe urmă îl relua și începea, ca să zicem așa, să taie figura și să o sculpteze tot cu penelul muiat în culoarea care-l obseda, întrebuițând până și degetul pentru ca să topească mai bine și să pue întunecatul sau roșul cu o picătură de sânge, până când ieșeau definitive.

Da, dela pictura severă, suavă, castă, visătoare și cu gândul numai la cer a quattrocentistilor, pătrundem în viața coborâtă pe pământ, cu fostul trecător desigur și se simte, dar prins în momentul lui de plenitudine :

Teme antice, teme de case venețiene, figuri de femei ce-și arătau blondul venețian al părului, împodobit cu perle și plăcerea trupului din haina roșie sau albastră, cu veșnicul decor de casă pe lagună și de lagună mângâind casa, dar pe dedesubt tot viața creștină puternică. Tiziano era chemat să lucreze pentru biserici, era deci impregnat de subiecte creștine, viața pământului era la e mereu în contrast cu cea a cerului, dar există vie și aceia. E drept că totul este pretext pentru Tiziano, de a da colțuri de viață famit liară chiar în scenele sfinte, a coborî ca să zicem așa raiul pe pământ ; a și-l închipui, mai bine zis, ca un pământ transfigurat, totu- pare umanizat la el.

În „*Danae*“ curge iubirea păgână sub ploaie de aur. „*În Jupiter și Antiopa*“ avem scenă nebună de pădure, animale, aer, copaci, zguduite de sensualitate, amândouă tablourile. Cât îi place pământul, se vede în dragul cu care pune animalele alături de om, reflectând simbolul tabloului ; dar totul aranjat într'o concepție atât de vastă, atât de esențială, încât arta topește și purifică totul în acest grandios plan al frumosului. Prinde conturul esenții. — În descrierea splendidă pe care Aretino o face a înfocatului apus de soare pe Canal Grande, se resimte influența prietenului Tiziano, după cum

Magdalena lui, cu fața numai floare a vieții, cu pielea transparentă, unde se vede sângele cum îi dă o frăgezime de auroră, se resimte influența aretinească.

Avem viața vie prinsă, dar alături tot de Tiziano, parcă răsplătind pentru ea, un tablou mic, față de panoul imens Jupiter și Antiope, acela ce va anunța altă viață de gânduri, sfântul Ioan, capul lui pe tipsie, cu sabia care l-a tăiat, alături. Ce grav devine deodată Tiziano! Numai culoarea vie de piatră prețioasă, a mesei verzi îți mai aduce aminte de îndrăgostitul de viață.

O scenă din sfânta familie, de care am mai vorbit. Maica Domnului ține în mână un iepure de casă, viu, cu urechile ridicate în sus, parcă-ți e gata să-i scape, albul tranșează cu mâna trandafirică, pusă pe haina roșie. Isus privește cu ochi de copil adevărat, scena grațioasă. Uite-l pe arhanghelul cu fiul lui Tobie într'un peisagiu de copaci eleganți, copilul cu ochi negri, mirat, uitându-se după inger, ce se simte cât de supranatural este pe pământul, unde numai o clipă a fost trimes.. În fundul tabloului, un om merge pe drum, cu viața lui mărunță, cotidiană, iar în margine, câțelul alb, cu coada în sus și privire de miel, în ritmul copilului, dar parcă mulțumit că pe el ingerul la lăsat în pace, în mica lui viață de pe pământ.

În casa venețiană, într'un colț atât de la fel cu palatul unde mă aflu, încât marmura de sub picioare, se continuă pe tablou identic, într'o odaie goală, doar o frântură de coloană într'o parte, nori, — norii favoriți lui Tiziano, aproape nelipsiți pe cerul lui — prin fereastra deschisă, airdoma cu ceia pe care mă sprijin, când mă uit la tablou, o umbră de bahut în cealaltă, mai în mijloc, figura principală, Venețianca drapată în catifea roșie, căzută la pământ, de ingerul care intră și mic, fragil cum e, cu părul blond în vânt, umple odaia.

Intr'un decor frământat de nori goniți de furtună și stâncă austeră; de aer care presimte viitorul, drept, cu figura gravă, palidă, iar sfântul Ioan. Ce contrast delicat între părul foarte negru, capul exotic, cu gura suavă, cu ochii închiși dulce spre o lume nouă, al cărui anunțator este!. Cât simbol în mielul alb, trântit la pământ, cu capul pe care va cădea flagelația de mai târziu și ochii mai mult de cât omenești, adormiți în așteptare crucificării! Desigur, în acele momente, era alt Tiziano. Cine ar fi putut să ne spună mai bine decât Confensorul, care deschide seria portretelor, alt fel tizianesc, sever, intelectual, în chipul lui Leonardo da Vinci:

Un portret făcut din dragoste, se vede... În altă ordine de idei, ne transpune în acea parte din Infernul lui Dante, unde întâlnește el pe Brunetto Latini, profesorul său. Este acolo în cuvinte, este aci, de la tablou desprinsă, acea irezistibilă simpatie izvorâtă dintr'o vremelnică, dar adâncă apropiere sufletească... Un portret făcut cu

toată naturalețea, joc de alb și de negru, unde se vede gentilețea speriată cu care-și privește penitentul.

Acelaș joc de alb și de negru numai, aceiași gravitate tristă și blândă, o vedem la sfântul Vincențiu : haina îi este albă, capul alb cu mustața și barba neagră, pe fruntea încrețită subțire, o șuviță de păr negru, capul înfășurat tot într'un capișor negru ce se continuă în jos cu o pelerină, dela gât, pe umeri, mâna palidă, fină... (Mai ales mâinile au o viață specială la Tiziano, se vede că i-a plăcut să le facă mereu fine, aristocrate, palide, mici) ridicată în sus ; în privire o lume de detașare și renunțare.

Uite pe dogele ce-și lasă puterea în mâna unui copil grațios, îmbrăcat în roșu, și vede extatic altă lume, iar copilul se uită mirat la el.. E un sfânt Niculae.

Dar un sfânt Sebastian, cu carnea care fulgeră vie sub săgeți, cu ochii pătrunzători privind cerul.. Ce vie e pădurea ! Copacul mai ales, de care este legat și-i împarte soarta !.. Dar *Flagelația* : Bustul lui Tiberiu în susul tabloului, cu plăcerea Renașterii de antichitate, prinsă pe el, privirile de satisfacție crudă a celor care-l lovesc cu vergile, suferința reală, omenească, izolată, singură lui Crist..

Dar „*Depunerea în mormânt*“, scenă severă, voită de arta lui Tiziano numai ca prielnică tabloului, plină, colcăind de viață tristă, disperarea omenească, fără de margini a Mariei Magdalena, îngerul grav, cu făclia aprinsă, luminând fața moartă a lui Crist în brațele mamei sale, ne apropie iar de Tiziano, cel care sta aprins de vorbă, de a le lumii, cu prietenul Aretino, pe Riva degli Schiavoni.

Atâta apropiere de viață nu putea să nu dea o mare putere de realism lui Tiziano. Uite, parcă o scenă din viața lui, cu multe înălțări și coborâri ca și cea a lui Aretino : „*Pictorul și anticarul*“. Banii albi pe față de masă de catifea, bărbia gravă, parcă o vezi, haină roșie, o blană pe umeri, ochi de negustor, dar și pasionat de lucrurile lui.

O altă «*Bună Vestire*» somptuoasă : O casă venețiană, sticla de Murano, cu apa lucind vie în ea, de parcă tremură.

Maica Domnului pe fotoliul timpului, îmbrăcată în roșu, cu perlele în mână, ține degetul unde a rămas din citit, ca să asculte pe înger ce cu aripile umple scena ; ele au mii de culori coadă de păun. În loc de tavan, bucuria cerului, sărbătoarea îngerilor, porumbei albi pe norii de aur roșietici, în mii de nuanțe.

Realismul lui Tiziano se vede complect, în tablourile lui foarte mari : «*Sacrificiul lui Abraam* :» jos măgarul meditativ, cu ochii triști, cari au consumat deja sacrificiul, îngerul cu picioare prea grăsuțe, prea material poate, dar cu o grație neîntrecută a mâinii, oprind sabia.

Copilul Isac foarte frumos, alături nevinovăția oiței. (Rar am văzut în pictură o mai blândă privire de oaie). Se vede părul copi-

tului resfirat în jos, într'o poziție a capului cam incomodă, din cauza gestului brutal, din desperare, cu care tatăl imens, masiv, dominând tot tabloul, se pregătise să facă sacrificiul.

Uite colțul de cruci, unde a rămas Isus cu bunul tâlhar, cele câteva minute înainte de a-și da sufletul: capul este lăsat în umbra suferinții, pe spate, gata să-și piardă viața (și este extrem de real date aceste ultime momente de viață ce fuge).

Numai din ochi i se înalță o lumină nepământescă și totuși reală, în fluiditatea de dincolo, către care privește tâlharul bun și vede că într'adevăr Crist nu-l amăgise, mirat, fermecat și desigur omeneste foarte curios. O lume de realism se citește în figura hoțului bun.

Uite, un tablou imens: „*Inălțarea* :“ Apostolii și evangheliștii căzând jos îngroziți, pe un fond de lumină aurie. „*Coborîrea Duhului Sfânt*“, cu perspectivă de parcă se afundă în colț de odaie și prin fereastră o parte din cerul albastru, deodată aurit de porumbelul care intră și împrăștie raze albe, în care parcă cu adevărat este prinsă culoarea luminii, reșfrântă pe figurile timpului, o bucurie imensă, abundentă umple tot tabloul. Alt Crist prea gros la trup, dar de unde sângele țâșnește atât de viu, încât își vine să-i ștergi cu batista.

Și de aci, admirabila realizare a portretelor. El pictează toate portretele din casa Farneze di Castro: Pier Luigi în armură de fier, dar mai ales Alexandru Farneze, papa Paul al III-lea, odată singur, cu barba foarte albă, pe pelerina roșie de catifea transând pe haina lungă, albă, cu mâna pe cartea frumos legată, unde este prins inelul papal, mâna excesiv de aristocratică lungă, fină, subțire... Ce-i este privirea sub gene, o pricepem când trecem la al doilea portret al lui, unde este alături de cei doi nepoți, în aceeași poză meditativă, cu capul și tot trupul încovoiat de bătrânețe, dar parcă vrând să treacă toată experiența lui, nepoților, ce stau unul în spate, mândru de personalitatea deja formată, celălalt în față, mai tânăr, mai tandru, plecat grațios spre el și sorbindu-i cuvintele.

Lovinia Vecelli, cu coadele blonde, strânse pe cap, cu ochii foarte negri. *Vittoria Farneze*, cu degete ascuțite de patriciană susținând voalul galben, plină de naturalețe, vie de parcă vorbește. *Carol Quintul* este cu adevărat minunat, îmbrăcat în haina neagră, severă, spaniolă, figura lungă, ochi de împărat și de om sfânt... Mai ales te impresionează linia simplă, motivul unic care parcă-l urmărește acest portret.

E Carol Quintul, așa trebuie să fi fost, în toată naturalețea lui, trecând peste obstacole, pentru că în esență, avea o singură linie de conducere, pe care o aduce senin, în toate complicațiile guvernării și care tot așa de firesc, îl duse și pe el la Saint Just, unde-i fu pe plac, cu o melancolică ironie să-și simbolizeze trecutul, în ce

părea o manie, de a face să sune ora la foarte multe și variate ceasornice, în același timp.

Uite-l pe prietenul Aretino, unde parcă s'a pictat și pe el, în acea afinitate de suflete, cari mereu au mers de acord, mereu au fost prietene. A fost între amândoi, mereu, un schimb de servicii, din acest punct de vedere, pentru eternitatea artei. Aretino l-a zugrăvit prin cuvinte. În scrisorile lui vom găsi cele mai bune date, din epocile vieții celuilalt, iar Tiziano l-a fixat pe pânza păstrată în galeria Pitti, din Florența. Figură de om foarte frumos, fruntea mai ales netedă și mare, părul negru, nasul drept, haina lungă de catifea, dar mai ales privirea care se uită la viață din curiozitate sensuală, indulgentă și ironică, privirea însă a lui Tiziano parcă, de pe monumentul somptuos funerar ce i s'a făcut la „Frari“.

Două portrete de o grație nespusă au o fragilitate stranie și severă, două figuri de nobili, care trebuie să-l fi interesat mult, în contrast cu predilecția care o avea el pentru gras, robust, înfloritor de sănătate și care și-a ajuns culmea, când a pictat pe acel Vitellius al Germanilor, din toate punctele de vedere, pe Ioan Frederic de Sasconia, unde împinge verosimilitatea grăsimii aproape până la ironie.

Și la portretul gentilomului, păstrat în galeria Pitti și la „Omul cu mânușa“, de la Louvre din Paris, avem aceiași grijă de adevăr, aceiași esență a caracterului, din fiecare portret, concentrată în lumina figurii, lăsând restul în umbră, dar aci, în plus e un voal de poezie și melancolie ascuțite de oameni subțiri, palizi și înalți, cu alt ideal de viață; decât a celor doi venețieni, în Veneția lor, numai culoarea și trai exuberant. Veneau parcă de la nord, gentilomul îmbrăcat în negru, numai cu un lanț gros de aur, împrejurul gâtului, ce-i atârna puțin pe piept, urechile foarte mici, ochi lungi, privirea discretă și plină de umbre; dar mai ales „Omul cu mânușa“ „*Le portrait aux jeux glanques*“, cum îl numesc cu drag, Francezii, și pe care-l căutau și acum în Cà Pesaro, parcă părându-le rău, că pentru puțină vreme i-a părăsit și el ca ei, în vilegiatură la Veneția. Aci pe haina neagră se revarsă discret cămașa albă, cu o mică „fraise“ împrejurul gâtului, repetată și la manșete, ieșind din mâneca lungă, severă, numai o mână are mânușa pe ea, cealaltă se sprijină pe haină, lungă, fină, subțire. Capul este grațios umbrat de melancolie parcă-ar oglindi brunele Scoției, sau stânca de la Saint-Malo, într'o ciudată presimțire a vremurilor ce vor veni abia după două sute de ani.

Către sfârșit, obosit poate de viața trăită prea frenetic alături de prietenul ce îmbătrânind unul lângă altul, la fel, când începeau în conversații lungi să priceapă zădărnicia unei vieți, ce numai de tinerețe depindea, ca să poată fi trăită, cu adevărat, lunecând pe lagunele vieții dedincolo, sprijinindu-se pe toiagul gândurilor grave, viziunea de pictor se adânci în vastitate, încercând compoziții mari,

cu aceeași putere pătrunzătoare de creator și fascinator: Alegoria victoriei de la Lepante (1571), păstrată la Prado, la Madrid, dar neisprăvită.

În anul 1576, la 27 August, moare de ciumă la Veneția, împreună cu fiul său Orațiu. Este înmormântat la biserica Frari, în Veneția.

În anul 1826, din ordinul lui Ferdinand I, împăratul Austriei, i se ridică monumentul funerar în aceeași biserică, de către artiștii Pietro și Luigi Zandomeni, a cărui inaugurare se făcu în 1852, cu o pompă pentru pictorul lor, pe care nici acum nu o uită Venețienii. La fund de marmură, sus pe soclu, Tiziano cu barba albă de parcă o bate vântul privește cu ochii de sete ironică, indulgentă și caldă sub calota venețiană, pe vârful capului...

Deasupra este sculptată în marmură Asumțiunea lui iar deoparte și de alta, coborîndu-se până la lespezile padimentului bisericeii, două statui reprezentând pe cei doi pictori, cari au făcut monumentul întorși cu evlavie spre el, Cel mai bătrân are în mână o carte deschisă pe care stă scris, numai numele împăratului prieten cu vorbele rostite de el: „E ques et comes Tiziano sit;“ iar celălalt mai tânăr, de cealaltă parte, are pe pagina lui de carte deschisă: „Tiziano monumentum erectum sit“, Ferdinandus I — MDCCCXXXIX. —

BCU Cluj / Central University Library *Luca della Robbia.*
(Veneția, August, 1935)

Buletin social

Organizațiunea corporativă

Săptămâna socială din Angers

după J. Schyrgens : Chronique des idées
in Revue catholique des idées et des
faits din 2 Aug. a. c. Codul social din
Malines¹⁾ și la Croix din 2 Aug. a. c.

Săptămâna socială, și-a ținut a XXVII-a sesiune din 22 la 28
Iulie, la Angers, veche cetate universitară.

Subiectul care a stăpânit toate prelegerile a fost *organizațiunea corporativă* și, de sigur, el fu pe larg tratat de o pleiadă de profesori universitari, cari succesiv, evocară faptele, stabiliră principiile și deduseră aplicațiunile.

Printre cele treizeci de lecțiuni, care au fost predate într'o vastă incintă, conținând cei 1500 membrii ai săptămânii sociale, trebuie pusă deoparte lecțiunea inaugurală a veneratului președinte D. Eugène Duthoit, apoi acele ale maiștrilor savanți : D-nii : Joseph Danel (Lille), Charles Poisron (vechiu profesor din Angers), Paul Verschave (Lille), André Rouast (Paris), Mgr. Bruno de Solages (Toulouse), Jean Brèthe de la Chesnaye (Toulouse), R. P. Delos (Lille), D. Marcel Prélot (Strasbourg).

Lecțiunile fură prezidate de Exc. Sa Mous. Rumeau, episcop de Angers.

O scrisoare a cardinalului Pacelli, adresată Președintelui și care a fost citită de Mons. Rumeau de la înălțimea amvonului din Saint-Maurice, acoperea în mod anticipat lucrările Săptămânei cu aprobațiunea Sfântului-Scaun.

Partea caracteristică a scrisoarei face să iese în evidență necesitatea de a echilibra producțiunea pentru ca să înceteze durerosul contrast al insolenței bogății în fața mizeriei nemeritate.

---

1) *Code social de Malines*. Esquisse d'une synthèse sociale catholique Edition Spes. 17 Rue Soufflot, Paris (Ve), 1934. II-me édition. Darea de seamă și asupra acestui cod am reprodus-o în numărul trecut al revistei. Observatorul

Spiritul săptămânei a fost un generos optimism, credința în colaborarea frățească creștină a claselor sociale, credința în regularizarea producțiunii, dulcea și profunda convingiune că acest ajutor universal și acest armonios echilibru vor fi realizate prin *corporatiune*, dezvoltare supremă a sindicalismului.

Thellier de Ponchéville, predicator titrat spunea următoarele:

„Viața unui creștin este toată subjugată de credința sa de viața sa de muncă ca și viața sa de rugă.

„Ingrijirea de viitorul etern către care tovarășii lui și el sunt în mers îl cheamă să se înțeleagă cu ei pentru a ușura îndeplinirea menirelor pământești și urmărirea înaltului lor destin. Sub inspirațiunea acestui gând, *profesiunea lor se va organiza* ca o mică societate amicală, unde, deparie de a se păgubi unul pe altul, toți vor căuta să promoveze binele comun.

„Acest regim de înțelegere a fost odinioară al nostru. *Eroarea individuală ne-a îndepărtat. Nenorocirile noastre ne readuc la ei astăzi.* Nimeni altul nu trebuie să lucreze mai bine decât creștinul pentru restabilirea lui. Această disciplină impusă activității economice, ei nu o vor suporta ca o piedecă supărătoare libertății lor, ei vor iubi să simtă strângându-se prin ea legăturile confraternității lor religioase. *Și marea caritate a evangheliei va slăbi în inimile lor rezistențele pe care interesul personal îl opune măsurilor tutelare ale interesului general.*

„Încrezători în înțelepciunea Bisericeii, care pune la cale toate puterile sale pentru această mare reconstrucție socială, ei vor face, precum ea le cere, locul ei frumos sindicalismului muncitoresc. Astfel se va înălța cetatea economică de mâine, unde în respectul tuturor drepturilor și în colaborarea încrezătoare a tuturor claselor, un nou spirit creștin de înțelegere va permite încă umanității să câștige pâinea sa.

Ce este Corporațiunea? Pentru ce Corporațiunea? In ce fel Corporațiunea?

Corporațiunea este forma superioară a unei organizațiuni profesionale pe cale de desăvârșire. Este, spune D. Duthoit, *instituțiunea unui corp oficial și public intermediar între întreprinderile individuale și stat*, însărcinată ca gestiunea binelui comun în sânul unei profesii determinate.

Art. 58 din Codul Social din Malines: «Tot așa cum natura inclină pe acei, pe cari îi apropie legăturile de vecinătate să înțelezeze orașe tot astfel ea împinge pe membrii unei aceleiași profesii să constituie grupări corporative.

De fapt, orice profesiune-meșteșug manual sau carieră liberală creiază prin natura însăși a lucrurilor, o comunitate de interese între cei ce o exercită».

Art. 58: «Intemeiată pe corpurile profesionale, societatea umană este într'o stare conformă structurii sale naturale. Intemeiată pe clase dușmane, ea este într'o stare de violență, instabilă.

Se poate deci, pe urma filosofiei sociale creștine, considera grupările profesionale ca organe naturale ale societății civile, dacă totuși ca corpuri autonome și bucurându-se de o adevărată autoritate, nu sunt organe esențiale ale ei.

Corporațiile fiind conforme naturii lucrurilor, sunt de drept natural.

Art. 59: Principiul de uniune care leagă între ele pe membrii unei aceleiași profesii se găsește în producțiunea bunurilor și în prestațiunea serviciilor, cari sunt fructul activității lor comune.

Art. 60: Principiu de uniune, pentru totalitatea profesiunilor, se găsește în binele comun, la care ele trebuiesc toate, și fiecare pentru partea sa să tindă prin coordonarea eforturilor lor“.

De unde vin ele? Din negurile istoriei, din chemarea naturii, din experiența secolului al XIX, individualist la locul său de plecare, sindicalist la locul de ajungere și întărind astfel lecțiile istoriei și năzuința naturii.

Și la noi au ființat breslele de meseriaș, având în fruntea lor câte un staroste.

Incotro merg ele? Dincolo de sindicalism. Pius al XI în *Quadragesimo anno* i-a dat elanul. Papa cere Statului să se descarce pe corpuri intermediare de o parte din atribuțiile sale. El cere asociațiilor să facă drum la organisme mai bune, grupărilor corporative. Cuvântul Papei a răsunat prin lume, la Geneva, în Statele Unite, în toate adunările deliberante. Precum Leon XIII. cu patruzeci de ani mai înainte, a imprimat elanul sindicalismului creștin, Pius al XI a dat impuls corporatismului.

Art. 63 din Cod: Organizațiunea profesională trebuie să descarce pe Stat de numeroase sarcini, cari apasă actualmente asupra lui, dar fără să-l absoarbă și nici să-l slăbească, din contra perfecționându-l și întărindu-l“.

Criza a precipitat mișcarea. Este discordanță, dezechilibru între producțiunea și puterea de cumpărare a maselor, având drept efect de a îndepărta dela muncă mulțime de oameni, șomeri, cari sunt destul de numeroși pentru a popula cu familiile lor, un continent ca Africa întreagă. Cum să se înfrângă acest cerc de fier?

Ideea corporativă a luat ființă. Ea este singurul mijloc de a înlătura șomajul. În Austria după desființarea corporațiilor național-socialiste, membri acestor grupări pentru a evita șomajul, au aderat organizațiilor corporative social-creștine.

Există două forme de corporațiuni: *Corporatismul de Stat sau Corporatismul de asociații*. (Corporatismul politic sau corporatismul economic).

D. Poisson a descris cel dintâiu după modul lui Mussolini corporațiunea. În Italia corporatismul este instrumentul care, sub egida Statului realizează disciplina integrală, organică și unitară a forțelor productive în vederea bogăției, puterii politice și a unei stări a poporului italian. Ducele a instituit douăzeci și două de corporațiuni, luând corp într'un consiliu corporativ compus cu aprobarea guvernului, reprezentând toată economia și așezate sub președinția maestrului. Deci statul este prezente în fiecare corporațiune, *nu există libertate sindicală*, există o alipire a instituțiunii la constituțiunea politică a Italiei. Mussolini a declarat, că acest tip comportă pentru a fi exportat, *Unitate de partid și Stat totalitar*. Totul pentru Stat, totul prin Stat.

Perspectivă extrem de interesantă: Viitorul rezervă corporațiunii italiene un rol reprezentativ de mare importanță. Consiliul Național al Corporațiunilor ar înlocui Camera reprezentanților căreia Ducele îi va face doliul.

Dar este clar, că această specie nu verifică definiția dată de D. Duthoit pentru că în loc de a fi simple intermediare, organele Statului se confundă cu ea.

Alta este condițiunea Corporațiunilor de asociații așa cum funcționează în țările de libertate sindicală, Statul reacționând direct, dar făcându-le să acționeze, libertatea sindicală fiind salvată și regimul politic nefiind interesat. Austria și Portugalia au adoptat, sistemul corporativ autoritar, făcând un loc mare Statului pentru punerea în mișcare a corporațiunilor, dar referindu-se și una și alta la învățăturile pontificale, aceste două țări tind cel puțin către corporatismul de asociații. Lecțiunile D-lor Poisson și Rouast, vastă privire asupra Italiei, Austriei, Portugaliei, Spaniei, Bulgariei, Cehoslovaciei—chiar în marginea subiectului, Germania și Rusia—țări de dictatură, apoi asupra Statelor-Unite, Franța, Anglia, Elveția, Belgia, Olanda—țări de libertate—ne-au făcut să vedem direcțiunile convergente ale acestor națiuni către instituirea unei puteri regulamentare în sânul profesiunilor, ceiace este de esența corporațiunilor.

Corporațiunea nu este mai mult legată de Stat decât comuna și aceasta din urmă merge foarte bine cu el. Puterea centrală nu-i dictează regulele sale. El le omoloagă și-i protejește aplicațiunea. Este interesant de a reciti pagina luminoasă, spune D. Chanson (Dreptul muncitorilor și Corporatismul) pe care Piu al XI o consacără corporațiunilor italiene. Desigur el nu canonează corporatismul fascist, dar ceea ce îl condamnă este liberalismul. După ce a analizat în mod sumar sistemul musolinian, iată cum îl apreciază Suveranul Pontif.: Nu este nevoie de multă reflecțiune pentru a descoperi avantajii acestei instituțiuni Colaborațiunea pacifică a claselor, înălțurarea acțiunii și organizațiunilor socialiste, influența moderatoare a unei magistraturi speciale. Elogiul este flagrant adaogă D. Chanson.

În ceea ce privește rezervele, ele nu vor purta decât asupra pericolelor eventuale ale unui etatism extrem al unei imixțiuni abuzive al unui partid politic, dar nicidecum asupra caracterului ierarhic, oficial, autoritar al corporațiunii italiene. Temere de etatism și nu de autoritate. În plus vorbind de corporațiunile evului-mediu, Piu al XI este de părere, că fără a fi din toate punctele de vedere perfectă, ele nu mai puțin răspundeau atât cât permiteau circumstanțele de timp, preceptelor dreptei rațiuni“. Fiecare știe, observă Dl. Chanson, până la ce măsură corporațiunea vechiului regim era autoritară și cât constituțiunea sa se îndepărta de ideologiile liberale.

Acestea zise trebuie notat că Corporațiunea medievală era un vas închis, că ea se împotmolise fatal în rutină, în timp ce Corporațiunea modernă trebuie să rămână deschisă inițiativelor libere și progresului.

Cele două funcțiuni ale instituțiunii corporative.

1. În domeniul producțiunii și al schimburilor ea regularizează viața economică și ea adaptează produse și servicii, în cantitate ca și în calitate nevoilor clientelei consumatoare, ea deschide debușeele convenabile, asigură distribuțiunea rațională a bunurilor din toate speciile.

2. În acelaș timp se introduce pacea, care este liniștea ordinii în interiorul profesiunilor. Ea temperează concurențele. *Ea susține luptelor de clase* între patroni și muncitori, într-un regim de ierarhie profesională, care asigură tuturor o justă reprezentațiune și garanții efective. Ea întinde acțiunea sa ordonatoare legăturilor dela profesiune la profesiune și pregătește astfel coeziunea tuturor ramurilor de activitate pe planul economiei naționale.

Natura și scopul Instituțiunii Corporative

Când spunem, că instituțiunea corporativă este un corp public intermediar între întreprinderile private și Stat, însărcinat cu gestiunea binelui comun în sânul unei profesiuni, afirmăm :

1. Că corporațiunea este altceva decât o asociațiune voluntară. Este o instituțiune de drept natural. Se poate compara cu comuna politică. Fiecare este liber de a alege profesiunea sa, reședința sa, dar odată aleasă profesiunea, nimeni nu se mai poate sustrage autorității publice, care, fie în profesiune, fie în localitate a fost instituită pentru binele și serviciul tuturor.

2. Că ea lasă să viețuiască întreprinderile particulare, născute din libertățile personale. Corporațiunea nu suprimă nici inițiativile, nici emulațiunile, nici feluritele răspunderi, legate de spiritul întreprinderii.

3. Că Corporațiunea și Statul nu se confundă. Fără îndoială, le originea sa Corporațiunea primește dela Stat investitura sa legală, dar totuși, Statul lucrează aci mai puțin ca creator, decât ca arbitru.

El o lasă să se folosească de puterile sale, fără să se substituie ei și fără să-o absoarbă.

Corporațiunea *descarcă Statul* care, în absență de orice organ intermediar între el și întreprinderile private a trebuit să se amestece până în funcțiunile, cari scapă prin obiectul lor pur corporativ înstăpânirii puterii politice.

Corporațiunea este ca toate celelalte corpuri intermediare între individ și Stat, supusă acestuia, care în mod legitim se folosește de puterea de control și la nevoie de omologarea actele autorității corporative.

Corporațiunea este legată Statului: recunoscută de el, dar binele special pe care îl procură ea este subordonat binelui mai general de care Statul are grijă.

4. Noi afirmăm, că corporațiunea are grija unui bun comun (*obștesc*).

Acest bine este mai întâiu comun tuturor acelor, cari cu un titlu oarecare desfășură activitatea lor în exercițiul unei aceleiași profesii.

Concurența neînfrântă este tuturor stricătoare. Concurența reglementată și legală este profitabilă tuturor: autorității corporative îi incumbă să stabilească condițiunile.

Profesiunea fiind însărcinată cu un serviciu social, căreia o clientelă consumatoare îi este interesată și care consistă în a furniza acesteia produse sau servicii, îndestulătoare în număr și în bună calitate, corporațiunea are misiunea să asigure acest serviciu social. Acesta este celalt aspect al binelui comun a cărei sarcină ea o are.

În sfârșit, profesiunea aduce piatra sa la economia întreagă a țării și a lumii. Este un al treilea aspect al binelui comun.

Organizațiunea corporativă este singurul mijloc natural și perfect de a împăca lupta de clase și de a incorpora pe șomeuri în organizațiile sale. De aceea va trebui să fie prevăzută în viitoarea constituțiune.

Bibliografie: La noi: M. Manoilescu, *Secolul corporatismului*, tradus din limba franceză. Dr. N. Turla, *Ce trebuie să știm despre corporatism. O vulgarizare a celei dintâiu*. *Lucrările D-rului Joldea Rădulescu și alții*. *Revista Lumea Nouă*, Liga corporatistă.

Buletin bisericesc

Unitatea lui Cristos și a Bisericii

Fixarea subiectului:

Există o îndoită unitate a Bisericii: unitatea văzută și unitatea nevăzută. Cea d'întâi strălucește în ochii tuturor și o dovedește pe a doua. Cel ce nu crede o vede numai pe cea d'întâi, catolicul participă la a doua. Cel ce nu crede este impresionat de armonia externă: se simte înpins de a intra în ea și dacă nu intră de a o distruge. Cel ce crede din potrivă a pătruns în templu: vede și ccontemplă cu entuziam sinteza prin care Dumnezeu în mila Lui se coboară spre făptura Sa, îi unește pe oameni între ei unindu-i cu Fiul Său și și-i numește cu Sine Însuși împărțindu-le lor, prin acest Fiu, viața care constituie fericirea lor comună. Această unitate intimă este latura cea mai însemnată a Bisericii. Unitatea externă nu este de cât manifestare și cheazășia celei interne. Prima este scopul, a doua mijlocul și garanția.

Unitatea nevăzută poate fi considerată fie în temelia sa, fie în ea-însăși, în temelia sa adică în unirea Bisericii cu Cristos; în ea însăși adică în chiar legătura care unește mădularele cu Cristos și între ele. Temelia este încorporarea în Cristos, legătura este viața supranaturală. Legătura rezultă din încorporare.

Cristos încorporându-și Biserica îi împărtășește viața Sa supranaturală și prin această viață supranaturală Biserica este una cu Capul său și una cu mădularele sale. Cristos încorporându-și Biserica este cauza eficientă a unității Bisericii; viața supranaturală ce i-o împărtășește este cauza ei formală.

Timpul ne lipsește ca să tratăm ambele puncte; deaceea ne vom mulțumi cu cel d'întâi. Cele spuse până aici precizează și fixează subiectul conferinței noastre.

Sf. Pavel foarte adesea și după el Sf. Părinți examina unitatea Bisericii și a lui Cristos spunând că Biserica este trupul lui Cristos. Analogia aceasta cu trupul omenesc ne va servi în lucrarea noastră drept fir călăuzitor. Vom avea deci o parte generală: Biserica trupul lui Isus Cristos și o parte specială: Raporturi de egătură.

PARTEA I.

Biserica trupul lui Cristos

Expresia „trup“. Deoarece imperfecțiunea graiului omenesc nu-i îngăduie de a reda într'un singur cuvânt diferitele perfecțiuni ce se indentifică în unitatea care le cuprinde pe toate și pentru că omul părea slab pentru a îmbrățișa dintr'o singură privire panorama frumusețelor create și necreate, este silit să prindă adevărul trăsătură cu trăsătură și amănunt cu amănunt, Dumnezeu se coboară la nivelul lui și întrebuițând cuvântul omenesc pentru a vorbi omului, îi arată, în multiplicarea asemănărilor, figura simplă a adevărului. Astfel, voind să ne comunice raporturile intime și transcendentele dintre Biserică și Isus Cristos, ne-o înfățișează uneori ca templu în care locuiește, alteori ca împărăția peste care domnește, ca turma pe care o păstorește, ca o clădire a cărei temelie este El, ca familia fiilor lui Dumnezeu al cărui prim născut este Isus, ca Mireasă pe care Isus și-a ales, sau ca însuși trupul lui Isus. Deși numirile acestea se explică reciproc și deși fiecare din ele exprimă, în felul său, frumoasa unitate a Bisericii și a lui Cristos, trebuie să recunoaștem că numele de „Mireasă” și de „trup,” redau ideea cea mai limpede și adâncă. Biserica mireasă simbolizează alegerea lui Isus Cristos; Biserica trup simbolizează unitatea înfăptuită; cuvântul trup denotă intimitatea unirei reale. Isus își alege Biserica Sa, prin aceasta Biserica este mireasă; însă El și-o alege spre a trăi în ea: prin aceasta Biserica este trup. Chemarea o face pe Biserica mireasă; căsătoria împlinită o face pe Biserica trupul lui Isus. „Et erunt duo în carne una“. Astfel unitatea corpului desăvârșește consacra și împlinește unitatea Miresei. Așa dar noțiunea „trup” exprimă cel mai bine ideea de unitatea Bisericii cu Cristos; de aceea vom insista asupra ei.

Analogia cu trupul omenesc. Trupul organic ni-se înfățișează la început ca un compus din mai multe mădulare. Mădularele însă nu tind dela sine să fie unite: un cadavru devine numai de cât acel un nu știu ce care n'are nume în nici o limbă omenească. „Ceace unește mădularele între ele este viața, principiul vital. Principiul vital, menținând în mutuală dependență și într'un tot armonios diferitele elemente și diferitele organe ale corpului, le face pe toate să tindă către acelaș scop, binele ființei viețuitoare. Printre diferitele părți distingem una care le domină și în mișcă pe toate. Intr'adevăr deși sufletul, întreg peste tot, animează totul, și pe fiecare mădular în parte, îți dă impresia că sălășluiește în mod particular în cap. Toate facultățile sensibile acolo se întrunesc, pasiunile se zugrăvesc pe obraz și tot în acel loc citim grozăvia crimei ca și augusta majestate a virtuții. Inteligența scânteiază în ochi, iar voința poruncește prin glas. Acțiunile vitale își au obârșia în cap, toate hotărârile

pornesc din cap și toate funcțiile proprii diferitele mădulare sunt cârmuite de cap. Tot corpul este legat de cap prin carne, oase, nervi și ascultă de îmboldurile lui, iar capul, prin ramificațiile sistemului nervos, stăpânește toate articulațiile și deslănțuie toate mișcările musculare ale corpului. Deaceea nu fără motiv, denumirea de „șef” sinonim cu „cap” se dă celui care stăpânește și cârmuește orice societate.

Dar nu numai atât. Știința modernă a descoperit în corpul organic viu un număr incalculabil de vieți particulare. O mulțime de celule se nasc, cresc, se înmulțesc și mor, fără ca ființa vie să fie vătămată în unitatea sa, căreia nu-i păgubesc întru nimic nici multiplicitatea nici continua succedare a lor. Acestea trăesc din viața întregului, pe care tot ele îl constituie. Aceiaș viață le face să se nască, să crească și să trăiască, făcând ca întregul să profite de viața fiecăreia, și fiecare de viața întregului.

Într'un cuvânt, vedem că două lucruri sunt esențiale organului corpului omenesc și oricărui corp viu: varietatea organelor, funcțiuni și celule și unitatea vieții.

Fără diversitate avem massă inertă, fără unitate de suflet avem sau un agregat de ființe viețuitoare sau un cadavru, care încetează de a fi așa ceva.

Diversitate de părți, indentitate de viață pornind dela cap spre a se răspândi în mădulare, iată trupul omenesc și iată Biserica.

Punere în aplicare cu privire la Biserică. Dacă Cristos după ce a trăit treizeci și trei de ani aici pe pământ într'un punct aproape nevăzut în timp și spațiu, n'ar fi lăsat omenirii de cât amintirea trecerei sale efemere, cu siguranță ar fi rămas dacă nu s'a pierdut din vedere, cel puțin cu totul desfigurată. Ar fi fost necunoscut sau rău cunoscut. Îl aștepta uitarea sau caricaturizarea. Trecerea unui Dumnezeu ar fi uimit pe contemporani, iar pe urmași i-ar fi făcut increduli sau batjocoritori. Într'un cuvânt pentru a se admite ideea unui Dumnezeu întrupat se recere prezența Lui, iar Dumnezeu s'a întrupat spre a mântui pe toți oamenii.

Dacă Cristos, prin jertfa Sa de sânge, ar fi mântuit pe oameni în ciuda lor sau fără ei, ar fi violentat liberul lor arbitriu și ar fi distrus dispoziția armonioasă a propriei Sale înțelepciuni în baza căreia se cuvine ca vinovatul să-și ispășească sau cel puțin să voiască a ispăși greșala sa. Dacă Dumnezeu oferă iertarea Sa, se cuvine ca omul cel puțin să lo accepte.

Deaceea menirea lui Cristos este îndoită: de a răscumpăra cu deamănuntul; de a deschide porțile închise ale raiului și de a ne face să intrăm în el pe fiecare din noi. Prima menire nu se explică fără a doua. Prima o împlinește într'un corp natural de carne și oase, asemenea cu al nostru, a doua o realizează într'un corp social ce și l-a ales în neamul omenesc.

Cuvântul unit cu trupul feciorelnic răstignit pe cruce este Cristosul istoric sau natural; Omul-Dumnezeu, unit cu corpul social care beneficiază de virtutea sângelui Lui este Cristosul mistic, este Biserica, iar această unire este tot ce se poate închipui mai intim după unirea ipostatică cu care se aseamănă. Vieța supranaturală meritată de Mântuitor se revarsă în Biserică, trupul Său, și pătrunzând în acest corp, ajunge la îndemâna oamenilor, ca să se poată împărtași din ea. Precum se vede Cristosul natural, despărțit de corpul cu care alcătuește Cristosul mistic, este o ființă izolată și necompletă, precum ar fi izolat și necomplet actul însuși al mântuirii, fără transmiterea sa la cei care cred. Biserica nu este un adaos la Cristos, ci ea îl întregeste. Între ei nu există rupere de continuitate ci aceiași vieță supranaturală le dă forma, coborându-se dela Isus, capul, și însușeștind toate mădularele Bisericii. Cristos trăiește în fiecare credincios și fiecare credincios trăiește în Cristos și prin Cristos. Cristosul natural este capul nostru, iar noi alcătuim trupul Cristosului mistic. Astfel deci, cu toate că legătura mădularelor cu capul reprezintă destul de bine ideea Bisericii întrucât îi se potrivește mai bine de cât ori cărei alte societăți, totuși spre a né face o idee deplină despre ea. Trebuie să o combinăm cu legătura celulelelor cu întregul și a întregului cu celulele.

BCU Cluj / Central University Library Cluj
PARTEA A II-a

Raporturi de legătură

După schițarea în general a unității lui Cristos și a Bisericii concretizată prin asemănarea cu trupul omenesc, urmează să-i adâncim trăsăturile în mod mai precis.

Din cele două metode ce ni se oferă pentru lucrarea noastră, procedarea descendentă care face dela cauză la efect și dela ce este lăuntric spre ce este pe dinafară și procedarea ascendentă, care dela efect se ridică la cauză și dela ce este pe dinafară pătrunde la ce este pe dinăuntru (metode, fiecare cu avantajele sale, pe care nu le vom înșira sau compara acum), preferăm, fără a-i prejudeca superioritatea, să urmărim pe o a doua, întrucât este mai ușoară și prezintă mai mult interes. Iată deci cum vom proceda:

1. Isus Cristos își asociază Biserica în rolul Mântuirii: de aici *misiune comună* și prin urmare prerogative comune.
2. Pentru a-și îndeplini misiunea Isus trăiește în Biserică; de aici *vieță comună*.
3. Pentru a trăi în Biserică Isus îi împărtășește Spiritul său, Duhul Sfânt; de aici *suflet comun*.

Misiunea comună a lui Isus și a Bisericii se împlinește prin

vieața lui Isus în Biserică, iar vieața aceasta este cauzată de către Duhul Sfânt. Prin urmare trei raporturi de legătură înlănțuite între ele :

identitate de rol, identitate de vieață, identitate de suflet,
unitate de rol, unitate de viață, unitate de suflet.

1. Unitate de rol.

Vom insista asupra acestui punct numai spre a arăta prerogativele ce rezultă din el. Isus a venit în lume, a predicat, a pățimit, a murit și a înviat ca să redea oamenilor viața supranaturală pierdută prin păcat. Isus a întemeiat Biserica pentru a aplica roadele supraabundente ale Patimilor Sale și pentru a dobândi oamenilor mântuirea vecinică, într'un cuvânt pentru a desăvârși opera Sa. Deci rostul lui Isus Cristos și al Bisericei este același și rolul lor identic. El merită harul, ea îl aplică: și aceasta spre a-l vindeca pe om de păcat și a-l introduce în vieața lui Dumnezeu.

Deoarece taina mântuirii trebuie să se împlinească prin conlucrarea fiecăruia și pentruca această conlucrare consistă în întoarcerea și supunerea față de Dumnezeu a celor două facultăți mai însemnate ale omului: inteligența și voința, prerogativele care însoțesc rolul mântuitor al Bisericei trebuie să corespundă celor două laturi ale întoarcerei omului către Dumnezeu: cunoașterea și iubirea. Spre a menține spiritul în cunoașterea supranaturală a lui Dumnezeu, gemenele Viziunei beatifice, Isus împărtășește Bisericei autoritatea Sa doctrinară. Spre a păstra inima în iubirea supranaturală de Dumnezeu sau a o face să ajungă acolo, El îi împărtășește puterea Sa sfințitoare. Infaibilitatea naște și păstrează credința; forța sfințelor taine sporește sau redă dragostea și odată cu ea harul sfințitor. Infaibilității i se adaogă darul minunilor de care se folosește Biserica atunci când este nevoie de a crea motive de credibilitate. Puterei de a sfinți sufletele i se adaogă eficacitatea suverană a rugăciunii Bisericei: „Tot ce vei cere Tatălui meu în numele meu, El va da vouă“, iar Biserica înainte de toate cere convertirea și sfințirea sufletelor.

Și precum rolul lui Isus Cristos nu este mărginit nici de timp nici de spațiu, tot așa și acela al Bisericei. Autoritatea învățătorei sale și puterea sa sfințitoare se vor adresa tuturor oamenilor din timp și spațiu: de aici perpetuitatea și catolicitatea Bisericei, precum și necesitatea mântuirii în Biserică și prin Biserică.

Astfel Isus Cristos, dând Bisericei misiunea de a mântui lumea îi dă și prerogativele care îi asigură împlinirea misiunii încredințate.

Am considerat unitatea de rol, să trecem acum la unitatea de vieață. Misiunea comună își are garanția în comunitatea prerogativelor: ea se împlinește prin vieața comună a lui Cristos și a Bisericei.

2. Unitate de viață.

O putem considera din două puncte de vedere :

1. Biserica trăește din Isus : influx vital dela cap spre trup.
2. Isus trăește în Biserică : personalitatea capului în trup.

Biserica trăește din Isus. Dela Isus, capul, trece în Biserică, trupul, viața divină transmisă omenirii prin mântuire. Sf. Ion ne-o spune la începutul evangheliei sale. După cuvintele : Cuvântul trup s'a făcut și s'a sălășluit întru noi" adăogă : „și din plinirea lui noi toți am luat". Isus în persoană ne arată prin comparația cu vița de vie și afirmă în mod formal că prin El trăesc credincioșii și că fără El sunt sortiți sterilităței și Morței.

Sf. Pavel în deosebi vorbește în termeni preciși : Efesienilor le spune : „să creștem întru dragoste și unire cu El carele este capul, Cristos. Din El tot trupul iea creștere și se zidește prin dragoste", iar Colosenilor : „Din cap tot trupul cel încheiat și alcătuit cu încheieturi și cu legături crește creșterea lui Dumnezeu". De altminteri într'acest scop plinătatea vieței supranaturale a sălășluit în sufletul lui Cristos. Ca să o transmită oamenilor deține Isus plinătatea harului. El este, în calitatea Sa de cap al trupului Bisericei, izvorul vieței, cauza creșterei și deci a fecundității ei, căci prin creștere devine Biserica fecundă.

De repetite ori Sf. Pavel caracterizează viața Bisericei prin creștere. Creșterea este cu putință cât timp plinătatea vieței nu este încă realizată și până ce să se realizeze. Lui Isus nu-l lipsește nimic, însă Bisericei îi lipsește El. Capul Bisericei este desăvârșit, însă trupul ei devine desăvârșit. Cristosul natural nu poate crește, Cristosul mistic crește în mădularele Sale. Perfectia cătră care tinde trupul are ca măsură, model și principiu perfectia capului. Și, fiindcă această limită nu poate fi atinsă aici pe pământ, Cristosul mistic crește și se săvârșește neconținut. El nu va înceta de a crește de cât când veacurile se vor sfârși. Biserica va ajunge atunci la talia și vârsta matură a Cristosului natural reproducând în ea însăși trăsătură cu trăsătură toate perfecțiunile Lui. Până atunci idealul acesta se realizează amănunt cu amănunt „membratim" cum spune Cassian până ce Dumnezeu va fi „totul întru toți", iar Dumnezeu va fi „totul întru toți", adăogă Sf. Ieronim, când „toți sfinții vor avea toate virtuțile", când idealul întreg va fi realizat în toți.

Creșterea este îndoită : *extensivă și intensivă* „qui omnia in omnibus adimpletur". Extensivă : în omnibus, intensivă : „omnia". Extensivă : numărul credincioșilor în continuă creștere. Intensivă : perfecțiunea lor. Tocmai aceasta este și menirea Bisericei : de a mântui cel mai mare număr posibil de suflete și de a le duce la cea mai înaltă perfecțiune posibilă, de a realiza într'un cuvânt maximumul de sfințenie în maximumul de catolicitate. Aceasta se împlinește prin însăși creșterea pe care Biserica o capătă dela Capul

său. „Deus omnia in omnibus“ va avea loc abia în unitatea plină de slavă a raiului, când Cristosul mistic, care acum este în creștere, va fi devenit omul desăvârșit „vir perfectus“, cum îl numește Apostolul. Creșterea intensivă, și extensivă pe care Biserica o primește dela Isus se explică la rândul său prin vieța lui Isus într'însa. Deci :

2. **Isus trăește în Biserică.** Să ne servim mai departe de comparația cu trupul omenesc la care, după spusa Sf. Augustin, trebuie să recurgem adesea pentru înțelegerea chestiunii. Toate funcțiunile organismului omenesc își au obârșia în cap care își întinde înrâurirea și acțiunea asupra întregului trup. Când capul vede aude, vorbește, însuși corpul vede, aude, vorbește. Când picioarele se pun în mișcare capul spune: eu umblu. Când mâna dă, capul spune: eu dau. Când un mădular suferă, capul spune: eu sufăr. Capului i se atribuie tot ce se petrece în trup și prin trup. În el își are, spre a spune așa, sediul personalității întregului.

Textele sfinte abundă în acest sens. Isus grăește apostolilor săi: „cine vă ascultă pre voi, pe mine mă ascultă“. A asculta de apostoli înseamnă a asculta de Isus. Deci capul vorbește în mădulele sale. Isus spune lui Saul: „Ce mă prigonești?“ Saul nu se atinge de Cristosul natural, capul Bisericii, ci de mădulele sale. Atât ajunge ca Isus să-i spună: „mă prigonești?“ Sf. Pavel scrie: „De acum nu mai visez eu, ci viază întru mine Cristos“. „Nu eu trăesc, ci Isus trăește în mine“. Ceea ce se poate spune despre un mădular se poate spune despre toate mădulele și deci despre întreg trupul. De asemenea în textul ce urmează: „Plinesc lipsa năcazurilor lui Cristos în trupul meu“.. (pentru trupul lui care este biserica). Col. I. 34.

„Implinesc în trupul meu ceea ce lipsește patimilor lui Cristos“.

Din toate aceste texte rezultă că lucrările vitale ale Bisericii, atribuite lui Isus capul ei, întru cât este sediul personalității se reduc la două categorii, după cele două aspecte ale înălțării omului: cunoașterea și iubirea. În Biserică, învățătorul și (sfințitorul) sancțificatorul esie Isus. De aici se vede că prerogativele de înfaibilitate și de forță sfințitoare nu se transmit Bisericii din exterior ci se nasc din lucrarea vitală înfăptuită de cătră Isus în ea după cerințele menirii ce i s'a încredințat.

Învățătura. Isus a vorbit în Evanghelie pentru Biserică și acum vorbește în Biserică, iar învățătura Lui se transmite în două chipuri: prin glasul tainic șoptit sufletelor noastre în tăcere: „Magister intus docet“, și prin predicățiunea publică a autorităților bisericesti: „Qui vos audit, me audit“, însă cu deosebirea că învățătura lăuntrică, spre a fi adevărată, trebuie să concorde cu învățătura exterioră a autorității doctrinare, care exprimă în mod autentic cuvântul lui Cristos. Această concordanță o redă Sf. Auguzzin prin cuvintele: „In Christo loquitur Ecclesia et in Ecclesia loquitur Chris-

tus, et corpus in capite et caput in corpore“, iar Sf. Toma : „Ea quae pertinent ad membra, Christus dicit de se, propter hoc quod sunt sicut unum corpus mysticum Christus et Ecclesia et ideo loquuntur sicut una persona et Christus transformat se in Ecclesiam et Ecclesia in Christum“. Faptul acesta arată că nu numai învățătura, ci toată vieața supranaturală, și toată opera lui Cristos și a Bisericii sunt comune și astfel în mod firesc ne împinge să vorbim despre opera de sfințire împlinită în Biserică prin Isus.

Sfințire. Isus a orânduit ca sfințirea să se înfăptuiească în Biserică în două chipuri mai însemnate. Nu vorbim de lucrarea tainică a harului, de acel îmbold misterios pe care misticii îl cunosc foarte bine. Tot Isus este autorul, însă în chip cu totul nevăzut în acest fel de sfințire. Menționăm numai modurile văzute, dacă nu în efectele lor, cel puțin în cauzele lor și acestea sunt două la număr : sfințele taine și suferința, ambele provenind dela Isus.

Sfintele taine. Cel ce săvârșeste sfințele taine este Isus. Sf. Ioan Botezătorul ne-o spune sus și tare vorbind despre Botez : „Acela este carele botează cu apă și cu Duhul Sfânt“ Și sf. Augustin precizează : „Când Petru botează, când Pavel botează, când Iuda botează, Isus este cel ce botează“. Și nu există de cât un singur botez, pentru că nu există de cât un singur preot. Tot așa și cu celelalte taine. Cuvintele : „Acesta este trupul meu“ „Eu te desleg“ „Luați Duh Sfânt“, n'au nici înțeles, nici efect de cât dacă Isus le rostește prin preotul său. Numai cuvântul lui Dumnezeu poate efectua ceea ce declară.

Suferința. Patima lui Cristos de asemenea devine aplicabilă prin patima Bisericii într'un chip foarte real deși nevăzut. Așa ne învață sf. Pavel : „Nunc gaudeo in passionibus pro volus et adimpleo ea quae desunt passionum Christi, in carne mea, pro corpore eius, quod est Ecclesia“, idee pe care sf. Augustin o desvoltă în chipul următor : „Ut suppleam quae desunt pressurarum non mearum, sed Christi, in carne non iam Christi sed mea“. Nimic nu lipsește patimilor lui Cristos în carnea lui, căci suferința Lui este infinit de îmbelșugată, dar lipsește ceva patimilor lui Cristos în carnea mea. Iar sfântul învățător spune mai departe : „Christus pressuram patitur in carne mea, vivo enim iam non ego, vivit in me Christus“. Și într'alt loc : „Si Christum intelligas caput et corpus, passiones Christi non nisi in Christo si aut Christum intelligas solum caput, passiones Christi non in solo Christo. Si enim passiones Christi in solo Christo, imo in solo capite, unde dicit quoddam membrorum eius Paulus Apostulus : Ut suppleam quae desunt pressurarum Christi in carne mea. Si ergo in membris Christi es, quicumque homo quisquis haec audis..., quidquid pateris ab eis qui non sunt in membris Christi, deerat passionibus Christi. Ideo additur, quia deerat, mensuram imples, non superfundis ; tantum pa-

teris quantum ex passionibus tuis inferendum erat universae passioni Christi, qui passus est in capite nostro, et patitur in membris suis, hoc est, nobis ipsis. Ad communem hanc quasi rempublicam nostram quisque pro modulo nostro exsolvimus quod debemus, et pro possessione virium nostrarum quasi canonem passionum inferimus. Pariatoria plenaria passionum omnium non erit nisi cum saeculum finitum fuerit“. Fiecare umple măsura, iar măsura nu va fi plină de cât la sfârşitul veacurilor şi atunci în Christosul mistic totalitatea suferinţelor trupului va corespunde totalităţii suferinţelor Capului. Şi acolo trebuie să se ajungă la omul desăvârşit.

Astfel deci după sf. Pavel şi după sf. Augustin Cristos, pentru a sfinţi Biserica, suferă în Biserică. Nici nu-şi găseşte altă explicaţie statornicia martirilor. Sfânta Felicită fiind întrebată, cum ar putea să înfrunte chinurile călăilor din moment ce nu putea suporta durerile facerei răspunse: „Acum sufăr eu; atunci va fi altul în mine care va suferi pentru mine, căci eu voi suferi pentru El“. Sfinţilor le place atât să sufere pentrucă suferinţa întipăreşte în suflet icoana lui Cristos şi sporeşte în el vieţa Lui. A suferi pentru Cristos este pentru ei o favoare, o cinste, o mândrie. „Ibaut Apostoli, stă scris în Fapte, gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine yesu contumeliam pati“. „Ard de dorinţa de a suferi, spune sf. Ignaţiu din Antiohia, însă nu ştiu dacă sunt vrednic de aşa ceva“, şi toată lumea cunoaşte sublimele accente din epistola lui către Romani, ecoul Mântuitorului care suspina după botezul său de durere.

Isus deci suferă în Biserică în acelaş mod în care sfinţeşte prin sfintele Taine, răspândeşte adevărul şi iubirea, iertarea şi harul. El înalţă minţile noastre în lumea supranaturală şi pricinueşte meritele noastre mişcând în mod liber libera noastră voinţă. El vieţueşte în noi prin urmare, astfel că sf. Pavel poate să exclame: a vieţui pentru mine este Cristos. „Mihi vivere Christus est“. Sf. Ignaţiu poate să salute în El „vieţuirea noastră inseparabilă“, „vieţuirea noastră vecinică“ τὸ ἀδιάκριτον ἡμῶν εἶναι, τοῦ διὰ παντὸς ἡμῶν εἶναι. În Biserică şi în fiecare din mădularele Bisericei trăeşte Isus. El înfăptueşte şi împlineşte toate, şi toate îi sunt atribuite Lui ca şi capului care sălăşlueşte personalitatea Bisericei. Aceasta nu ne împiedică să avem fiecare din noi vieţa noastră particulară întru Cristos şi personalitatea noastră proprie sub personalitatea Capului. Celule conştiinţei ale Cristosului mistic, avem ceea ce nu au celulele corpului omenesc: libertatea, temelia responsabilităţii şi meritul. Dacă încercăm să scrutăm cum se împacă cu lucrarea vitală a lui Isus, dacă voim să combinăm cele două personalităţi, dăm de mister. Avem în mână cele două capete ale lanţului, numai Dumnezeu vede punctul de legătură. Înţelegem legitima mândrie a Creştinului şi motivul lui de a fi smerit, căci într'adevăr trăim prin Cristos şi într'adevăr El trăeşte în noi, care alcătuim trupul Lui.

3. Unitate de suflet

Intimitatea reciprocă mulțumită căreia tot ce aparține Bisericii aparține lui Cristos și ce aparține lui Cristos aparține Bisericii iese și mai bine în evidență dacă îi cercetăm cauza. Faptul că Isus transmite viața Bisericii și El însuși trăește într'însa se explică prin aceea că El îi transmite sufletul său, nu sufletul său natural principiul vieții sale naturale, ci sufletul sufletului său, principiul vieții sale supranaturale, Duhul său, Sfântul său Duh care astfel este sufletul Bisericii. Comunitatea de suflet pricinuește comunitatea de viață. „Quod autem anima est corpori hominis, — spune Sf. Augustin, — hoc est Spiritus Sanctus corpori Christi quod est Ecclesia“. (Sf. Grigore și Sf. Toma au texte asemănătoare). Legătura de unire între Tatăl și Fiul, Duhul Sfânt este legătura de unire și între Cristos și Biserica Sa. Isus face să trăiască trupul său mistic numai prin aceea că îi dă Duhul Său și Biserica îl are pe Duhul Sfânt numai pentru că este legată cu Capul său Isus.

Intr'adevăr, ceea ce în cele din urmă ne unește cu Cristos și ne face să trăim din viața Lui, este participarea noastră la natura Sa de Fiul. Isus, fiul natural al Tatălui este capul nostru întrucât noi suntem fii adoptivi. Adopțiunea este în sufletul nostru pecetea asemănării cu Fiul, pecete imperfectă în calea noastră; perfectă în slava cerului. Cum se gravează ea în noi, ne o spune scriptura în cuvintele! „Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei;“ Inșă Duhului Dumnezeu este Duhul lui Cristos. De acea Sf. Scriptură mai spune și: „Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est eius“. Din aceste două texte combinate reese că Duhul Sfânt este în noi agentul adopțiunii divine și deci al încorporării noastre în Cristos. De aceea se și numește Duhul adopțiunii. „Accepistis Spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus: Abba (Pater). Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filii Dei. Si autem filii et haeredes, haeredes quidem Dei, coheredes autem Christi.“ Adopțiunea harului este începutul și cheazășia adopțiunii cerești.

Pe Duhul Sfânt Isus îl răspândește în trupul său, Biserica. Intrucât e om. El îl are în toată plinătatea, iar ca Dumnezeu El face să se reverse asupra noastră a tuturor Duhul Sfânt principiul vieții supra naturale a lui Isus ca om, devine principiul vieții Bisericii, revărsare și continuare a vieții lui Isus.

În chipul acesta acelaș Spirit, acelaș suflet însufletește trupul, capul și mădularele. Transmis de cap, unește tot trupul cu capul și mădularele între ele. Pretutindeni este de față, măcar că efectele sale nu sunt pretutindeni acelaș. De aceea în Cristosul mistic este un singur trup și un singur Spirit „unum corpus et unus spiritus.“

Cristosul deplin. Din toate cele spuse până aici se vede cum cele

două părți ale Cristosului mistic sunt atât de strâns unite încât nu fac decât una. Acelaș rol mântuitor, însoțit de aceleași prerogative, aceeaș viață răspândită dela cap la mădulare, acelaș Spirit vital care, făcând din mădulare și cap un singur trup, însuflețește și unifică totul.

Un cap fără trup este un non sens; un corp fără cap este o imposibilitate. Opera Cristosului natural este nulă, nu în valoarea, dar în efectul ei, fără opera pe care o împlinește în calitate de Cristos mistic, adică sunt cu Biserica Sa, iar dacă îl desparți de Biserică, atunci rămâne un Cristos trunchiat, împărțit. Cristosul mistic este nedespărțit; el este viața de vie cu crengile sale, temelia împreună cu Biserica, Isus mirele alături de Biserică mireasa, capul și mădularele. Ambii sunt unul singur cu menirea, viața și sufletul aceleași. Cristosul mistic este Biserica întregindu-și capul și întregită prin el.

„Ipsi christiani — scrie Sf. Augustin — cum capite suo quod ascendit ad caelum unus est Christus, non ille unus et nos multi, sed et nos multi in illo uno unum. Unus ergo homo Christus caput et corpus, „Și întraltă parte!“ Unus enim homo cum capite et corpore suo Iesus Chrestus, salvator corpores, duo in carne una et in voce una et in passione una, et cum transierit iniquitas, in requiē una“. In sfârșit sfântul învățător își condensează gândul în aceste cuvinte pe care le repetă adesea: „Totus Christus caput et corpus est“. Cristosul deplin este capul și trupul. Deci Cristosul natural (izolat) nu este Cristosul deplin, Cristosul deplin este Cristosul mistic, adică Biserica împreună cu Isus Cristos, „unus homo Christus et Ecclesia vir perfectus“.

Acum înțelegem mai bine cum Biserica s'a putut numi întru-para a lui Cristos, înțelegem mai bine pentruce Sf. Pavel în cartea catră Efeseni numește Biserica „pleroma“ lui Cristos, adică completarea sau mai bine zis plirurea ei, pentrucă tot Sf. Pavel scrie Galatenilor „Voi sunteți toți una întru Cristos“, nu «EV», adică un singur lucru, ci «EIS», adică o singură persoană morală, pentruce în în sfârșit el dă Bisericei numele de Cristos, și încă adesea după mărturia Sf. Grigore din Nyssa și a Sf. Augustin.

N'am putea rezuma și încununa mai bine toate cele spuse de noi decât citând următoarele cuvinte ale lui Bossuet: «Mă întrebați ce este Biserica? Biserica este Isus Cristos răspândit și împărțit, Isus Cristos deplin, Isus Cristos om desăvârșit, Isus Cristos în plinătatea Sa».

Incheere

Unitatea lui Cristos cu Biserica lămurește rolul de mediator pe care Isus îl împlinește împăcând lumea cu Tatăl Săi pentruca D-zeu să fie totul în toți. După cum fapăturile tind spre om ca spre scopul

centrul și încoronarea lor, iar neamul omenesc prin roadele Mântuirii devine trupul mistic al lui Isus și prin Isus se unește cu Dumnezeu; tot așa viața supranaturală se coboară de la Dumnezeu asupra noastră prin Isus Cristos și apoi se răsfrânge chiar asupra naturii văzute, dacă nu în lumea aceasta cel puțin în cea viitoare. Prin aceasta putem înțelege cuvintele Apostolului: «Omnia vestra sunt, vos autem Christi, Christus autem Dei». Omul este capul creațiunii, Cristos este capul omului și Dumnezeu este capul lui Cristos. În chipul acesta se realizează planul emificării totale. «Ut sint consummati in unam»; astfel se termină edificiul unu al Bisericii; astfel mărirea lui Dumnezeu strălucește în iubirea Lui; astfel se încheie sinteza unde are loc unirea omului cu Divinitatea, unde milostivirea nemărginită, biruind păcatul și moartea, întuește la picioarele sale pe om în veci fericit. Nici odată nu vom admira îndeajuns armonia planului răscumpărării; nici odată nu vom înțelege îndeajuns fericirea de a trăi în sânul Bisericii, coloana adevărului, focarul dragostei, corpul unității, izvorul vieții vecinice, templul în care domnește Adevărul prin iubire.

V. GRUMEL

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Artur Schopenhauer

(1788—1860)

Șaptezeci și cinci de ani au trecut dela moartea unuia din cei mai cunoscuți filosofi, care prin viața și opera lui, au făcut atât de mare rău omenirii, dându-i dezgustul de viață și scepticismul în gândire. Leopardi avea obiceiul să spună preținilor: Nu pentrucă m'am născut urât și ghebos sunt pesimist; chiar frumos, tot așa aș fi privit viața... pe calea melancoliei. Nu tot acelaș lucru putem spune de Schopenhauer... E un un fel de răutate în pesimismul său izorâtă din toate decepțiile care le-a avut. De el s'a spus cu drept cuvânt „că moralști prin vocație, a fost metafizician prin invidie“.. Il pricepem întru toate, când știm că în momentele sale de depreziune sufletească, insultă chiar pe mama lui.

Născut la Danzing, fiul unui negustor bogat, semăna poate mai mult mamei, celebră romancieră în vremea ei, dar foarte ciudată și pretențioasă. Când Titu Maiorescu studiază la Viena și apoi la Berlin, este foarte mult atras de filosofia lui Schopenhauer, pe când mama sa se prăpădea după romanele Iohanei Schopenhauer. Desigur fu aci rivalitate între tatăl negustor și mama scriitoare, pentru creșterea fiului. Tatăl ar fi vrut să-l lase în locul său în acea tradiție în breasla, negustorească, care în Germania s'a păstrat de la liga hanzeatică, iar mama îl încuraja în toată activitatea lui intelectuală.

Călători mult, dar abia după moartea tatălui putu să-și continue studiile de predilecție. La Dresda apoi, în mai puțin de doi ani, compune opera sa principală „*Lumea ca Voința și Reprezentafie*“, care apare la Leipzig în 1818. Cartea nu avu răsunet și autorul ei necăjit călători din nou. Dechise un curs la Berlin tot fără succes.. După doi ani de sterilitate, se retrage amărât la Francfurt, unde studiază și meditează adânc.

Singurul prieten îi va fi câinele său Alena... (Printr'o ironie absolut shopenhauriană un paragraf din testamentul său va privi pe acest câine). Iși găsea inspirația lăsând să-i lunece ochii pe bustul unui Buda și pe chipurile lui Descartes și Goethe, statuetele din odaia lui de studiu.

Revoluția din 1848, îl surprinde mai înrăit ca întotdeauna. Se spune că el a ajutat pe un ofițer austriac să tragă mai dârz asupra

„canaliilor suverane“ gloria veni înfărșit cu opera lui din urmă: „*Parerga und Paralipomena*“ (1851). Pesimismul gustă savoarea popularității lui cu o bucurie de copil: „Crepusul vieții mele“ — spunea el — deveni aurora slăvirii mele“. El care ar fi dorit frumusețea unui Adonis, era urât, și chinuit de cusurul acesta. Foarte invidios, cu gura plină de venin, mai ales contra lui Hegel: Pe când tineretul universitar german zicea de amfiteatrul lui Hegel. „Vaticanul Metafizicii“ Schopenhauer îl numia „Casa de nebuni“. Pe Hegel însuși îl numea boul metafizician.

Deci în furia lui ursuză, răutăcioasă, colerică, trebuiesc căutate rădăcinile doctrinei sale, mult mai mult decât în viața lui de burghez îmbuibat și egoist. Mărturisește el însuși că înaintând în vârstă, devenise cu totul insociabil. De fapt rareori un om a fost mai mulțumit cu sine însuși. Desprețuește pe toți, până și pe compatrioții lui, spunând că îi este rușine să fie german.

Nu putea suferi femeia, pe discipolii lui Kant: Fichte, Schelling și Hegel îi numește «Cei trei sofiști», poate tocmai pentru că cei trei ocupau atenția Germaniei intelectuale de atunci. Cu cât îi creștea misantropia, cu atât se izola într'o trufie nemărginită, izvo-rită din amărăciune, chin și disperare fără leac.

Filosofia lui Schopenhauer este scrisă în pagini frumoase, uneori adânc mișcătoare sub care se ascund priviri unilaterale și greșite până la sofismele cele mai evidente.

Mircea Florian îl rezumă în deajuns, în volumul său: «Indrumare în Filosofie». Noi adăogăm că tributarul lui, Kant nu are nimic din seninătatea lui. Constructor mediocru, nu a putut sistematiza o Filosofie, s'a mulțumit cu prezentarea unui mozaic de adevăruri arătate imaginativ, în jurul pesimismului său închipuit.

În afară de acestea rămâne scriitor de mare valoare, gânditor, moralist și chiar poet cu multă spontaneitate.

Punctele principale ale filosofiei sale sunt: 1) *Lumea e reprezentarea mea*. Intregul univers nu există decât în raport cu subiectul. Pentru el, nu numai calitățile sensibile, ci și legile lumii sunt reprezentații. Spațiul, timpul și chiar cauzalitatea sunt legi subiective, pe care inteligența, suprastructura sensibilității le impune obiectului.

2) *Lumea ca voință*. Voința există în sine, și prin sine, fiind principiul unic și ireductibil al ființelor, o forță oarbă, care nu înțelege și nu poate fi înțeleasă și nici filosoful nu ne-o poate lămuri.

3) *Pesimismul său*. Dacă lumea e numai reprezentare, atunci tot ceia-ce vedem, dorim și iubim, e numai iluzie și himeră. Cât mai pot valora atunci bucuriile noastre și chiar viața însăși risipită ca o nălucă fără consistență. Ea numai are nici o finalitate, existența numai este decât o tristă comedie.

Voința fiind o năzuință, suntem veșnic chinuți de dorințe...

Dorință înseamnă durere, dar lipsa de dorință este o și mai mare durere, o plictiseală care ne urmărește mereu. Ideile lui Shopenhauer pot produce un fel de obsesie distrugătoare, pentru cine nu e destul de pregătit să le întâmpine...

Nu sinucidere căci acest lucru ar însemna triumful voinței ca forță oarbă; ci renunțarea, neantizarea...

Ne aducem aminte de Budha din odaia lui de lucru.

Ar trebui să ne oprim la fiecare pas, când analizăm ideile lui Shopenhauer. Pesimismului său amar să-i opunem frumusețea vieții trăită cum o vrea rațiunea și mai ales bunul Dumnezeu.

Nu totul poate fi durere pe lume. Înțeleptul își va găsi alinarea suferințelor trecătoare, în contemplarea naturii, artei în facerea bine-lui, a dreptății... în detașarea lentă de tot ce este egoism și dorință pur violentă și nerealizabilă. Chiar dacă ar fi adevărat că viața pe care Shopenhauer o întorcea în toate direcțiile, pentru a nu descoperi decât durere, este astfel ticluită; deasupra ei plutește meru idealul vieții celeilalte.

Mai bine alături de martiri și sfinți, decât cu revolverul salvării formale la tâmplă.

I. M.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Director: L. BARRAL

Red. și Adm.: Bulevardul Carol No. 61

BUCUREȘTI

Abonament: Anual 150 Lei

Exemplarul: . . . 15 »